

SCP/6243/2023
ID: 17900300016428

RPW/9134/2023
Data: 2023-09-20

Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Humanistycznych
Al. T. Rejtana 16 c
35-959 Rzeszów

(nazwa i dane adresowe podmiotu habilitującego,
wybranego do przeprowadzenia postępowania)

za pośrednictwem:

Rady Doskonałości Naukowej

pl. Defilad 1

00-901 Warszawa

(Pałac Kultury i Nauki, p. XXIV, pok. 2401)

Robert Ślabczyński

(imię i nazwisko wnioskodawcy)

Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Humanistycznych
Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
(miejsce pracy/jednostka naukowa)

Wniosek

z dnia 20 września 2023 r.

o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w
dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie¹ językoznawstwo.

Określenie osiągnięcia naukowego będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

monografia autorska: *Mikrotoponimia Beskidu Niskiego*. Wydawnictwo
Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2023, 517 stron, ISBN 978-83-8277-102-2

Wnioskuje – na podstawie art. 221 ust. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 zm.) – aby komisja habilitacyjna podejmowała uchwałę w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w głosowaniu **tajnym/jawnym**^{*2}

Zostałem poinformowany, że:

Administratorem w odniesieniu do danych osobowych pozyskanych w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest Przewodniczący Rady Doskonałości Naukowej z siedzibą w Warszawie (pl. Defilad 1, XXIV piętro, 00-901 Warszawa).

Kontakt za pośrednictwem e-mail: kancelaria@rdn.gov.pl, tel. 22 656 60 98 lub w siedzibie organu.

Dane osobowe będą przetwarzane w oparciu o przesłankę wskazaną w art. 6 ust. 1 lit. c) Rozporządzenia UE 2016/679 z dnia z dnia 27 kwietnia 2016 r. w związku z art. 220 - 221 oraz art.

¹ Klasyfikacja dziedzin i dyscyplin wg. rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin w zakresie sztuki (Dz. U. z 2018 r. poz. 1818).

² * Niepotrzebne skreślić.

232 – 240 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w celu przeprowadzenie postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz realizacji praw i obowiązków oraz środków odwoławczych przewidzianych w tym postępowaniu.

Szczegółowa informacja na temat przetwarzania danych osobowych w postępowaniu dostępna jest na stronie www.rdn.gov.pl/klauzula-informacyjna-rodo.html

.....
(podpis wnioskodawcy)

Załączniki:

1. Dane wnioskodawcy
2. Kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora
3. Autoreferat
4. Wykaz osiągnięć naukowych
5. Opinia o dorobku naukowym i dydaktycznym
6. Zaświadczenie dotyczące aktywności naukowej
7. Analiza bibliometryczna publikacji
8. Zaświadczenie o odbyciu stażu naukowego
9. Dwie elektroniczne kopie wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego wraz z załącznikami na dwóch pendrive'ach

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: **Robert Ślabczyński**.

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2008 r. – stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa uzyskany na Wydziale Humanistycznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; temat rozprawy doktorskiej: *Formy pierwszej i drugiej osoby w dyskursie szkolnym (studium pragmalingwistyczne)*; (promotor prof. dr hab. Jan Ożdżyński, recenzenci: prof. dr hab. Teodozja Rittel, dr hab. Józef Porayski-Pomsta).

1997 r. – tytuł magistra filologii polskiej w zakresie specjalności nauczycielskiej uzyskany na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; temat pracy magisterskiej: *Terminologia gospodarcza w gwarze mieszkańców Jaślik* (promotor: prof. dr hab. Bogusław Dunaj).

Ponadto ukończone w roku 2000 podyplomowe studia w zakresie informatyki ze specjalnością *technologia informacyjna* na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Technicznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

Od 2011 roku adiunkt w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego.

W latach 1995–2011 nauczyciel języka polskiego w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum.

W latach 2008–2010 pracownik dydaktyczny w Instytucie Filologii Polskiej Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

a) osiągnięcie badawcze podlegające ocenie

Jako osiągnięcie naukowe, stanowiące podstawę do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, wskazuję monografię autorską pt. *Mikrotoponimia Beskidu Niskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2023, 517 stron, ISBN 978-83-8277-102-2, recenzja wydawnicza dr hab. Urszula Bijak, prof. PAN.

Przedmiotem rozprawy są mikrotoponimy (współczesne i historyczne) pochodzące z obszaru 20 wsi leżących w południowo-wschodniej Polsce, z gmin Jaśliska, Rymanów i Dukla w powiecie krośnieńskim, w województwie podkarpackim. Wybrany do badań obszar leży na terenie przedwojennej Łemkowszczyzny, gdzie wśród mieszkańców przeważali Łemkowie, mniejszość stanowili Polacy, Żydzi i Romowie. Był to więc obszar zróżnicowany nie tylko pod względem etnicznym, ale także językowym, religijnym i kulturowym. Według danych zawartych w *Skorowidzu powiatu sanockiego* zawierającym informacje zebrane w 1911 r., w badanych wsiach mieszkało wówczas 8955 osób wyznania grekokatolickiego, 1937 rzymskokatolickiego oraz 588 wyznawców judaizmu. Współcześnie (na skutek wysiedlenia Łemków w latach czterdziestych XX w.) jest to obszar jednorodny pod względem etnicznym i językowym. W latach pięćdziesiątych do swoich rodzinnych stron powróciło niewielu Łemków, głównie z Zyntranowej, Barwinka i Tylawy.

Materiał onimiczny zawarty w pracy zgromadziłem głównie podczas badań terenowych oraz w trakcie kwerendy archiwalnej w zbiorach w Rzeszowie, Przemyślu i Sanoku. Wykorzystywane archiwalia obejmują 54 pozycje (w tym 24 oryginalne dokumenty i 28 kopii udostępnianych w formie skanów czy mikrofilmów). W zasobie źródłowym znalazło się ponad 90 różnych pozycji, m.in. nagrania, książki, teksty urzędowe, mapy (ich szczegółowy wykaz znajduje się w monografii na stronach 461–466), są to:

1. **Źródła kartograficzne obejmujące współczesne i historyczne mapy badanego obszaru.** Bardzo cenny materiał nazewniczy zawierają współczesne mapy turystyczno-nazewnicze różnych części Beskidu Niskiego sporządzone przez Wojciecha Krukara, np. *Okolice Rymanowa Zdroju* (1997), *Dukla i okolice* (2000), które opracowane zostały m.in. na podstawie wywiadów z mieszkańcami poszczególnych wsi, a także z wysiedlonymi w latach czterdziestych XX wieku Łemkami. Na mapach badacz naniósł nazwy polskie oraz lemkowski używane przez Łemków jeszcze przed wysiedleniami. Wartościowym źródłem jest także mapa *Nadleśnictwo Jaśliska – inwentaryzacja potoków górskich* sporządzona przez Jana Grzebienia w 1954 roku (przedstawiająca bieg 615 strumieni górskich i około 30 nazw większych cieków wodnych) oraz powstała w okresie

międzywojennym *Mapa taktyczna Polski 1924-1939* (pas 51, słup 33, Jaśliska; pas 51, słup 33, Lesko; pas 50, słup 33, Jasło). Potwierdzenie wielu nazw z terenów miejscowości leżących najbliżej granicy państwowej odnalazłem na mapach słowackich udostępnianych na stronie internetowej StaréMapy.sk (<https://www.staremapy.sk/>), są to np. *Špeciálna 1: 75000* (1938), *Svidník* (1938), *Topografická 25000* (1955). Nazewnictwo historyczne badanych wsi zawierają natomiast mapy katastru galicyjskiego, np. *Dorf Zydranowa in Galizien Jasloer Kreis* (1851 r.), *Dorf Posada in Galizien Sanoker Kreis* (1851 r.) oraz szkice polowe do map katastralnych, np. *Feld Skizzen der Gemeinde Darów* (1852 r.), *Feldbrouillions der Gemeinde Królik Wołoski* (1851). Bogatym źródłem onimów były także mapy dawnej Galicji udostępniane na stronach internetowych: <https://mapire.eu/en> (obecnie <https://maps.arcanum.com/en/>), StaréMapy.sk (<https://www.staremapy.sk/>), np. *Galicia and Bukowina (1861–1864) – second military survey of the Habsburg Empire century*, *Galizien und Lodomerien (1779–1783) – First Military Survey*. Doskonale uzupełniała je przechowywana w Muzeum Kultury Lemkowskiej w Zydranowej mapa *Bestandeskarte der Gebrüder Thonetschen Herrschaft Barwinek* (1887).

2. Dokumenty urzędowe (od XVI w. do połowy XX w.) sporządzone przez administrację polską (świecką i kościelną) oraz austriacką (w czasie zaborów). Do najstarszych z tego zestawienia należą dokumenty miejskie Jaślisk (zawierające głównie nazwy użytków rolnych): *Akt darowizny gruntu na Łamańcach* (1594), *Księga Urzędu Wójtowskiego, Ławniczego i Radzieckiego w Jaśliskach 1611–1646*, *Akta z lat 1652–1795. Akta dóbr biskupów przemyskich obrządku łacińskiego*, *Księga miejska Jaślisk od 1766 roku*, *Księga Urzędu Wójtowskiego, Ławniczego i Radzieckiego w Jaśliskach z lat 1766–1832*. Wartościowy materiał onimiczny pochodzi także z dokumentów lustracyjnych sporządzonych w kancelarii biskupów przemyskich, jest to np. *Lustracja Wsi Królik Wołoski* (1752–1753) oraz *Lustracja Wsi Lipowca Babeja* (1747). Ciekawe tło kulturowe, a także objaśnienia etymologiczne wybranych nazw zawierają kwestionariusze (z lat 1935–1939) z badania wsi lemkowych zgromadzone w tzw. *Archiwum miasteczek i wsi pow. sanockiego, leskiego, ustrzyckiego*. Dokumenty z okresu administracji austriackiej (sporządzone przeważnie w języku niemieckim, ale także w języku polskim) pochodzą głównie z końca XVIII wieku i połowy wieku XIX, są to, m.in. *Metryka Józefińska 1785–1788*, cyrkul sanocki – inwentarz XV; opisy granic między wsiami, np. *Definitive Grenzbeschreibung der Gemeinde Lipowiec* (1851 r.), *Grenzbeschreibung der Gemeinde Rudawka* (1851), *Copie Gränzbeschreibung der Gemeinde*

Jaśliska (1851), tzw. *Zbiór dokumentów dworskich* (z lat 1851–1852) wsi Barwinek, Darów, Królik Polski, Moszczaniec, Rudawka Jaśliska, a także *Grundparzellen Protocol der Gemeinde Jasiel* (1851), *Protokół oryginalny parcel gruntowych – Kamionka* (1851).

3. Publikacje naukowe – opracowania onomastyczne i słowniki historyczno-geograficzne. W pierwszej grupie przeważają publikacje zawierające nazwy wód płynących i stojących, np. *Nazwy wodne dorzecza Sanu* J. Rigiera [1969], *Elektroniczny słownik hydronimów Polski* (powstający w Pracowni Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie), dwa tomy serii *Hydronimia Europaea*: t. III – *Gewässernamen im Flußgebiet des Wisłok* (*Nazwy wodne dorzecza Wisłoka*) [Rieger 1988] oraz t. XV – *Gewässernamen im rechten Zuflußgebiet der Weichsel zwischen Dunajec und Wisłok* (*Nazwy prawobrzeżnych dopływów Wisły między Dunajcem a Wisłokiem*) [Rymut 2000]. Po co najmniej kilkanaście mikrotoponimów z terenów badanych wsi zawierają wykazy *Urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych*: nr 60 i 71 z obszaru powiatów krośnieńskiego i sanockiego [UNM I, UNM II]. Bogaty zbiór mikrotoponimów lemkowych zgromadził Z. Stieber w pracy *Toponomastyka Łemkowszczyzny. Część II. Nazwy terenowe* [Stieber 1949]. Wiele dawnych nazw, głównie hydronimów i oronimów wymieniają słowniki historyczno-geograficzne: *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu* [SH-G], *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* [SG], *Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu* (<http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/>).

4. Eksploracja terenowa. W trakcie badań terenowych przeprowadziłem wywiady, rozmowy z kilkudziesięcioma mieszkańcami wsi, głównie z osobami starszymi, które zajmowały się rolnictwem i dobrze znały topografię terenu. Warto tutaj zaznaczyć, że sześć osób miało pochodzenie lemkowe.

5. Publikacje popularne i popularnonaukowe. Oprócz opracowań naukowych jako materiał źródłowy posłużyły mi: *Słownik etymologiczny nazw terenowych. Załącznik do mapy turystyczno-nazewniczej. Okolice Rymanowa Zdroju: Dukla – Jaśliska – Iwonicz Zdrój* (zawierający krótkie objaśnienia około 600 mikrotoponimów z 41 wsi) autorstwa Wojciecha Krukara) [b.d.]; książka autobiograficzna Teodora Gocza *Życie Łemka* [Gocz 2007].

6. Inne źródła – audycja radiowa, nagrania, baza danych. Uzupełnieniem różnych źródeł wymienionych w p. 1–5 są opowieści Stanisława Marcza (gawędziarza z Ja-

ślisk) – nagranie (prawdopodobnie z lat siedemdziesiątych) na taśmie szpulowej udostępnione przez osobę prywatną oraz audycja radiowa pochodząca z archiwum Polskiego Radia Rzeszów. W swoich opowieściach gawędziarz odnosił się często do różnych obiektów, np. gór, podawał ich nazwę oraz etymologię ludową. Należy wymienić tutaj jeszcze nagrania na taśmie magnetofonowej (zawierające krótkie wywiady z mieszkańcami Darowa i Daliowej) udostępnione przez dra Wojciecha Krukara, a także bazę danych doktora.

Wykorzystanie tak wielu różnych źródeł umożliwiło zrekonstruowanie nazewnictwa badanej części Beskidu Niskiego, głównie wysiedlonych wsi lemkowych, a także inwentaryzację nazw występujących współcześnie. W sumie zgromadziłem 1842 onimy, a razem z nazwami wariantywnymi 2024 formy (polskie, lemkowe i hybrydy polsko-lemkowe) funkcjonujące na badanym obszarze od XIV w. do czasów współczesnych. Tak bogaty materiał stał się przedmiotem opisu semantyczno-motywacyjnego, podstawą do omówienia najważniejszych zmian zachodzących w mikrotoponimii Beskidu Niskiego oraz ich interpretacji jako symptomów pogranicza. Mikrotoponimy zgromadzone w trakcie badań terenowych oraz pochodzące z różnych dokumentów i map są doskonałym źródłem informacji o badanej części Beskidu Niskiego zarówno w sferze języka, jak również kultury i historii. Onimy przypominają nie tylko o dawnym zróżnicowaniu etnicznym, przechowują także zjawiska gwarowe, które w codziennej komunikacji pojawiają się rzadko albo dawno już zaginęły. Są również źródłem informacji o mieszkańcach, stosunkach własnościowych, prowadzonej działalności rolniczej i pozarolniczej, ważnych dla danej mikrospołeczności wydarzeniach.

Monografię tworzą dwie zasadnicze części: słownik mikrotoponimów i część syntetyczno-analityczna składająca się z trzech rozdziałów, które zawierają charakterystykę semantyczno-motywacyjną onimów, opis zmian zachodzących w nazewnictwie badanych wsi na przestrzeni wieków oraz analizę mikrotoponimów jako symptomów pogranicza. Wymienione rozdziały poprzedza obszerny *Wstęp*, a kończą wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy zgromadzonego nazewnictwa.

We *Wstępie* zawarłem najważniejsze ustalenia metodologiczne dotyczące znaczenia terminu *mikrotoponim*, jego zakresu, a także cech, funkcji oraz klasyfikacji. W prezentowanej pracy termin mikrotoponim jest stosowany w szerszym zakresie: obejmuje nazwy własne małych obiektów o niewielkim zasięgu komunikacyjnym, zarówno niezamieszkałych (nazwy terenowe), np. pól, łąk, lasów, polan, strumieni, źródeł, stawów, wzniesień, ścieżek, jak i niewielkich obiektów zamieszkałych (ojkonimów), np. części wsi, przysiółków, domostw

[por. np. Mrózek 2003: 124, 2004: 65; Kornaszewski 1986: 10; Biolik 1994: 7; Lubaś 1963: 198; Zagórski 1984: 51; Tomaszewska 1996: 3]. Ważną część informacji wstępnych stanowią również: charakterystyka źródeł, opis stanu badań oraz kryteriów wyodrębniania mikrotoponimów. Uwzględniłem ponadto informacje dotyczące kontekstu onimicznego, w którym funkcjonują (bądź funkcjonowały) zgromadzone w pracy mikrotoponimy. Przedstawiłem więc zagadnienia związane z procesami osadniczymi, krótką charakterystykę grup etnicznych zamieszkujących badany obszar oraz najważniejsze informacje dotyczące języka mieszkańców badanych wsi. Są to treści stanowiące bardzo ważny kontekst kulturowy dla analiz zawartych w podrozdziałach syntetyczno-analitycznych.

Najobszerniejszą częścią monografii jest *Słownik mikrotoponimów* (liczący 248 stron), który poprzedzają zasady redakcyjne hasła. Hasło stanowi forma mikrotoponimu w brzmieniu literackim, później podawane jest jego brzmienie w gwarowe (jeżeli nazwa została pozyskana w trakcie badań terenowych). Kolejne elementy to: informacje dotyczące typu obiektu, jego lokalizacji oraz źródła pochodzenia onimu. Następnie zamieściłem autorski komentarz związany z etymologią nazwy, a po nim – w zapisie fonetycznym – wypowiedzi informatorów zarejestrowane podczas badań terenowych, objaśniające pochodzenie nazwy albo przedstawiające kontekst, w którym dana nazwa funkcjonowała. W przypadku, gdy podstawą nazwy jest apelatyw niebędący w powszechnym użyciu albo niejednoznaczny, drobniejszą czcionką podawałem jego definicje słownikowe. Ostatnią część artykułu hasłowego stanowią ewentualne odsyłacze („por.”) do form paralelnych (jeżeli takie występują), co umożliwia śledzenie zjawiska wielonazwowości już na poziomie słownika. Formy wariantywne zamieszczałem w jednym hasle. Poniżej prezentuję przykład hasła:

„**Pomirki:**

– pole: **I. Pomirki**, gw. *Pomírki* – Zyndranowa (BT); **Pomirky**, gw. *Pomírky* (BT), **Pomiarki** (1851 MKG-B, 1851 ZDDDB), **II. Pomirok** – Darów (SENT 19); pole pomierzone; grunty domierzone do arealu należącego do wsi: 1. *no Pomírki kojažq še z umjerańem || to byuo na końcu mjějscovości || moguo być což domjěžane | dokųadane | dobudovyvane | ačkoljjek kojažy še ze smjěrčq | z umjerańem* 2. *Pomírki | a to jez mjenzy Tylavom a Zydranovom jag most | ta stroma gura f strone Daljovej;*

– las; **Pomirki**, gw. *Pumírki* – Wola Wyżna, Rudawka Jaśliska (BT), **Pomirky** (SENT 19); las, w którym (według przekazów ustnych) pozostawiano starszych, niedołącznych ludzi, aby umarli – do takich sytuacji miało dochodzić głównie na przednówku, kiedy brakowało jedzenia: 1. *Pomírki že dovno tam takix staryx luži tam vysyųali | na Pomírki | ale čy tag byuo | to ny viadomo || tam staryx luži vyvožili | žyby juš tam pomar | tam go zostavjali | vjěželi že juž ny*

nadaje se do ničego | tam go zavožili | mjynzy Jašelem a Volom || faktyčne tag byuo | bo tako blyda byua i ny byuo co jeść | to tam staryx luži vyvožili | žyby juš kypnu 2. jes pšeueňž z Jašlitz | ješče na tag zvany Kalinif || tam prŭvaži drŭga barzo podua zvana Pŭmirki || nazva ta pŭxoži s tego vzglyndu | že v davnym časax | kjedy vjelka cholera panŭvaŭa v okołicy Jašlisk | to tam tyx umaruy xŭvali | a že tu mjješkaŭo dužo narodovošči ruskij | to nazyvali umarŭego pomyrł pomyrli.

Według Zdzisława Stiebera nazwy *Pomiarki*, *Pomirky* oznaczają to samo, co *Miarki*, czyli ‘pole odmierzone’ [ZS II 59]; por. *miarki* ‘pole odmierzone’ [NGB 111]; por. *pomiarki* ‘pole odmierzone’ [NWDS 128]; por. *przymiarki* ‘grunt dodatkowo należący do jakiejś własności ziemskiej’ [NWDS 132]; por. także *wymierzać* 1. ‘mierząc, wymierzać wielkość czegoś’: Wymierzyć długość, szerokość, wysokość. 2. ‘wyznaczać, przydzielać coś komuś w określonej wielkości, zwłaszcza wyznaczać jakieś powinności’ [SWJP 1275], por. *odmierzać* ‘mierząc coś, wydzielać to z całości’ [SWJP 658]”.

Część syntetyczno-analityczną otwiera rozdział zawierający klasyfikację semantyczno-motywacyjną (rozd. II) nazw przedstawionych w słowniku. Klasyfikację sporządziłem osobno dla nazw poszczególnych klas obiektów. W kolejnych podrozdziałach zamieściłem analizę mikroojkonimów (nazw domostw, przysiółków, części wsi) i mikroanójkonimów, wśród których wydzieliłem nazwy pól, terenów leśnych, oronimów, hydronimów, hodonimów i obiektów kultury. Każda grupa toponimów prezentowana jest w trzech podrozdziałach według identycznego schematu. Najpierw omówiłem kształtowanie się nazewnictwa na badanym obszarze i przedstawiono nazwy w porządku chronologicznym. Ważnym dopełnieniem danych językowych są tutaj informacje pozajęzykowe dotyczące demografii, sposobów użytkowania ziemi, historii, kultury. Dla zilustrowania procesów związanych z kształtowaniem się nazewnictwa prezentowane są różne teksty rękopiśmienne (np. fragmenty dawnych akt miejskich Jaślisk, tekstów lustracji biskupów przemyskich) dokumentujące funkcjonowanie mikrotoponimów od czasów najdawniejszych. Następnie przedstawiona została klasyfikacja mikrotoponimów zgodnie z przyjętym w części wstępnej podziałem na nazwy: topograficzne, dzierżawcze, kulturowe, sytuacyjno-okolicznościowe, metaforyczne [por. Mrózek 1990]. Każdy podrozdział kończą wnioski, dotyczące np. preferencji nazewniczych.

Rozdział drugi zamyka obszernie *Podsumowanie*, zawierające m.in. dane procentowe oraz wnioski dotyczące udziału klas semantyczno-motywacyjnych w ogólnym zestawieniu wszystkich nazw, a także charakterystycznych właściwości poszczególnych grup mikrotoponimów. Największy zbiór tworzą nazwy lokalizujące, które stanowią 30,1% wszystkich badanych onimów. Najczęściej do określania położenia obiektów wykorzystywano przyimki: *na*, *pod*, *za*,

rzadziej lokalizowano obiekty za pomocą form: *nad, koło, między*. Drugą pod względem frekwencji grupą (28,4%) są miana odwołujące się do rzeźby terenu i różnych właściwości topograficznych. Najczęściej nazwy te wskazywały na ukształtowanie terenu oraz wielkość, długość, szerokość, głębokość, wysokość, kształt obiektu (60,8%), roślinność (16,2%), właściwości podłoża (14%), rzadziej natomiast uwzględniały kolor obiektu – 6,6%. Zdecydowanie niższą frekwencję od mian lokalizujących mają nazwy dzierżawcze (23,8%), tworzone głównie od antroponimów (63,7%), znacznie rzadziej od apelatywnych nazwań ludzi, etnonimów, różnych instytucji itp. (28,2%). Nazwy kulturowe stanowią 13% badanego materiału. Należy podkreślić, że 80% mikrotoponimów tej grupy ma motywację materialną, w większości nawiązującą do rolno-pasterskiego charakteru działalności mieszkańców badanego obszaru. Znaczną część tworzą onimy odnoszące się do sposobu użytkowania gruntów, por. nazwy *Hriadki, Hriady, Łuczyska, Pastiwnyk, Perelohy, Stary Wygon*. Najwięcej nazw związanych jest jednak z karczowaniem lasów i pozyskiwaniem gruntów pod uprawę. Wymienić tu należy miana powstałe na bazie apelatywów: *laz, pasieka, czerteż, czerteżyna, czerenyňa*. Niewielką część (20%) tej grupy stanowią nazwy bez motywacji materialnej, odnoszące się głównie do stosunków prawno-własnościowych, podziału i wielkości gruntów. W sumie kilkuprocentową frekwencję mają pozostałe nazwy: sytuacyjno-okolicznościowe (2,5%); niejasne (0,54%); metaforyczne (0,38%); niejednoznaczne (0,27%).

W rozdziale trzecim skoncentrowałem się na omówieniu zjawiska polionimii i zmian zachodzących w mikrotoponimii badanego obszaru. Osobno opisałem nazwy wariantywne, mające jedną podstawę, ale różne formy, i nazwy paralelne, powstałe w wyniku odmiennych relacji motywacyjnych danego obiektu w obrębie lokalnej wspólnoty komunikatywnej. Nazwy paralelne zostały omówione w pięciu grupach, obejmujących miana odnoszące się do jednej klasy obiektów. Osobno przedstawiłem więc zmiany nazw strumieni, pojedynczych wzniesień, mikroojkonimów, pól i gruntów leśnych, obiektów kultury. Podczas analizy form wariantywnych skoncentrowałem się na opisanu najczęściej występujących w badanym materiale niestabilnościach nazewniczych, m.in. uniwerbizacji oraz substancywizacji wyrażenia przyimkowego. Rozdział zamyka charakterystyka zmienności relacji między nazwą a obiektem, czyli opis tzw. „życia nazw” [por. Myszka 2016]. W dziewięciu punktach zawarłem spostrzeżenia dotyczące stałości i ulotności onimów, uwzględniające różne relacje między nazwą a obiektem, m.in.

- zniknięcie nazwy wraz z zanikiem obiektu;
- zachowanie nazwy mimo zaniku obiektu;
- funkcjonowanie nazwy mimo zaniku motywacji;

- zanik nazwy na skutek zmiany rangi obiektu;
- ograniczenie zakresu nazwy.

Przedstawiłem także najważniejsze przyczyny niestabilności omawianych mikrotoponimów, do których m.in. należą przemiany badanego obszaru pod względem topograficznym i czynniki socjokulturowe, np. wysiedlenie Łemków i powstanie pustek osadniczych, zmiany w strukturze etnicznej badanego obszaru, zalesianie gruntów rolnych.

Czwarty rozdział zawiera interpretację mikrotoponimów jako symptomów pogranicza. W pierwszym podrozdziale przedstawiłem najważniejsze kwestie dotyczące sposobów definiowania terminu pogranicza, przede wszystkim na gruncie socjologii [por. Babiński 1994, Straczuk 2006] i językoznawstwa [por. Pelcowa 2019]. Mimo że badany obszar leży na pograniczu Polski i Słowacji, rozpatrywany jest jako pogranicze wewnętrzne, głównie między narodem i zbiorowością etniczną niebędącą narodem (między Polakami a Łemkami), Polaków i Słowaków od wieków rozdzielał bowiem tzw. klin łemkowski, a oba narody nie miały ze sobą w przeszłości bezpośredniego kontaktu. Należy zaznaczyć, że badane pogranicze, na skutek wysiedlenia Łemków w latach czterdziestych XX w., jest współcześnie pod względem etycznym pograniczem martwym, ale w przeszłości było to pogranicze między „całościami społecznymi”, charakteryzujące się przenikaniem kultur, a więc i dużym podobieństwem mieszkających tam zbiorowości, brakiem ostrych podziałów i granic między zbiorowościami [Babiński 1997]. Dawne relacje Łemków i Polaków na badanym obszarze można nazwać za A. Kłoskowską sąsiedztwem „integrującym” – ze wzajemnym poszanowaniem i przenikaniem różnych elementów kulturowych [Kłoskowska 1996], w wyniku czego, jak pisze Machaj [2000], tworzy się społeczność pogranicza, jakościowo nowa całość społeczno-kulturowa, znajdująca odbicie w osobliwej tożsamości społecznej mieszkańców. Pogranicze jest więc obszarem, na który zachodzą procesy, jak je określa Justyna Straczuk, „odróżniania” i „uwspólniania”, powodujące wytwarzanie się na danym terytorium swoistego układu kulturowego, charakteryzującego się tym, że elementy różnych tradycji współwystępują razem w obrębie tego samego regionu, tej samej miejscowości [Straczuk 2006]. Pogranicze rozpatrywane jest za H. Pelcowa „nie tylko jako układ terytorialnych zależności i uwarunkowań, ale także jako relacje między językiem i kulturą oraz przeszłością i współczesnością. Jest to sfera zetknięcia się i współdziałania różnych zjawisk, nie tylko na granicy geograficznego sąsiedztwa, ale też na płaszczyźnie języka i właściwości kulturowych oraz świadomości językowo-cywilizacyjnej mieszkańców wsi” [Pelcowa 2019: 263].

Zasadnicza część omawianego rozdziału nawiązuje do nowatorskiej propozycji odczytania nazw własnych w kontekście symptomatologii kulturowej przedstawionej przez Katarzynę Skowronek, dla której „symptom jest kategorią analizy kulturowej, wskaźnikiem / indeksem kulturowym, stwarzającym okazję do interpretacji. Jest rodzajem kodu, za pomocą którego kultura (podobnie jak ludzkie ciało) daje sygnał, że coś istotnego dzieje się w głębi, pod powierzchnią zjawisk” [Skowronek 2016: 49, 51]. W moim ujęciu mikrotoponimy (rozpatrywane nie jako pojedyncze nazwy, ale jako zbiór) są symptomami procesów społeczno-kulturowych związanych z przebywaniem obok siebie ludzi różniących się językiem, kulturą, wyznaniem oraz ich wzajemnego oddziaływania na siebie, interferencji na poziomie języka (i ogólniej kultury). W poszczególnych podrozdziałach przedstawiłem symptomy pogranicza językowego wewnętrznego (między gwarą a polszczyzną ogólną) i zewnętrznego (między polszczyzną a łemkowszczyzną), religijnego (między wyznaniem greckokatolickim a rzymskokatolickim) i socjokulturowego (odnoszącego się do przeobrażeń wsi beskidzkich pod względem socjokulturowym i demograficznym). Takie ujęcie mikrotoponimów umożliwiło prezentację szerokiego kontekstu onimicznego, ujęcie nazw w odniesieniu do procesów, dzięki którym powstały w danej społeczności. Ważnym uzupełnieniem rozważań dotyczących nazewnictwa są fotografie dawne i współczesne prezentujące wybrane obiekty i ich przeobrażenia.

Rozdział czwarty kończy ujęcie mikrotoponimów w kontekście opozycji swój – obcy na pograniczu. Relacje te rozpatrywane są w kategorii posesywności i w kategorii bliskości przestrzennej [por. Myszką 2016]. Ważnym elementem wiejskiej egzystencji była własność gruntów i kwestia granic. Dlatego w badanym materiale dosyć liczną grupę tworzą nazwy dzierzawcze, wskazujące na różne formy własności, np. zbiorowej (gromadzkiej) czy instytucjonalnej (por. nazwy *Posadzki Las*, *Ruskie Łąki*, *Ruska Góra*, *Balciański Las*, *Lipowski Las*), pozwalającej m.in. wyznaczać granice między swoimi a obcymi. Ponadto granice te określały także nazwy powstałe od ap. *dzial*, *dil*, odnoszące się głównie do wzniesień dzielących, rozgraniczających dane wsie, np. *Dział*, *Dzielec*, *Dili*, *Dil*, *Gil*, *Szklarski Dil*, *Tylawski Dział*.

Bardzo istotna dla ustalenia relacji między swoimi i obcymi jest fizyczna odległość między nimi. Ludzie mieszkający blisko siebie mają częstszy kontakt, lepiej się znają. Emocjonalny związek z ludźmi, wśród których się żyje i których uważa się za swoich, przejawia się m.in. w nazwach kierunkowych i lokalizujących zawierających antroponimy (por. nazwy *Do Bogacza*, *Do Lipilezaka*, *Do Wołka*, *Studnia u Dobrej*). Ponadto sąsiedztwo (szczególnie w miejscowościach zamieszkiwanych przez Łemków i Polaków) zacięra relację MY / ONI, staje się ona niewidoczna, a na plan pierwszy wysuwa się nadrzędna kategoria MY – tutejsi,

miejscowi, mający świadomość różnic językowych, kulturowych, które w codziennych kontaktach nie mają większego znaczenia. Obcy to ten, który przybył z daleka [por. Smułkowa 2000: 575].

Mikrotoponimy funkcjonują w kontekście złożonych relacji międzyludzkich. Na pograniczu często wiążą się one z jednej strony z wyznaczaniem granic danej mikrowspólnoty, podkreślaniem własnej odrębności. Z drugiej zaś można obserwować oznaki niwelowania odmienności, którymi są hybrydy nazewnicze czy substytucje (por. *Bahnyste – Bagniste, Potok Olchowy – Potik Wilchowy, Zimnyj Potok – Zimny Potok*). Obraz *swojego* i *obcego* przedstawiony na podstawie mikrotoponimów został uzupełniony także o kontekst, który tworzą przezwiska zbiorowe.

W *Zakończeniu* przedstawiłem najważniejsze wnioski dotyczące mikrotoponimów jako nośników pamięci badanej części Beskidu Niskiego, głównie jako świadectwo: współczesnych i historycznych stosunków własnościowych, pamięci dotyczącej mieszkańców, dawnych obiektów (budynków, urządzeń o różnym przeznaczeniu), pierwotnego charakteru miejsca, specyficznej cechy danego obiektu, historycznej struktury etnicznej oraz jako nośniki pamięci związanej z pracą, różnymi zajęciami mieszkańców, wydarzeń, pamięci języka [por. Rożai 2018].

Opracowanie zamykają załączniki (skany dokumentów urzędowych i map) oraz indeks nazw zawierający w układzie alfabetycznym spis wszystkich mikrotoponimów, zarówno form wariantywnych, jak i paralelnych.

Praca ma wartość dokumentacyjną, opisuje nie tylko mikrotoponimy z badanej części Beskidu Niskiego, ale także – poprzez zapisy ich użycia – gwarę obszarów połemkowskich oraz część zamierającej polskiej kultury ludowej i ginącej kultury łemkowskiej.

Monografia ma również wartość badawczą. Klasycznym analizom motywacyjnym towarzyszą bowiem nowatorskie rozważania dotyczące funkcjonowania nazw na terenach pogranicza wewnętrznego (ich interpretacji jako symptomów pewnych zjawisk zachodzących na obszarze przenikania się różnych kultur), ujęcie mikrotoponimów w kategoriach pamięci zbiorowej, a także w kontekście czynników historycznych oraz socjokulturowych dotyczących przemian nazewnictwa. Praca wypełnia także lukę w badaniach onomastycznych tej części Polski (okolice Krosna opisywał S. Lubaś [1963], Sądecczyznę – E. Pawłowski [1984], a eksplorowane przeze mnie tereny nie były opracowywane), jest efektem żmudnych poszukiwań archiwalnych i skrupulatnych badań terenowych.

Literatura:

- Babiński G., 1994, *Pogranicze etniczne, pogranicze kulturowe, peryferie*, „Pogranicze”, t. IV, Białystok, s. 5–28.
- Babiński G., 1997, *Pogranicze polsko-ukraińskie. Etniczność, zróżnicowanie religijne, tożsamość*, Kraków.
- Biolik M., 1994, *Mikrotoponimia byłego powiatu ostródzkiego*, Olsztyn.
- Gocz T., 2007, *Życie Łemka*, Zyndranowa–Krosno.
- Kłoskowska A., 1996, *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa.
- Kornaszewski M., 1986, *W sprawie klasyfikacji nazw terenowych. Uwagi i propozycje*, „Onomastica XXX”, s. 5–15.
- Krukar W., b.d., *Słownik etymologiczny nazw terenowych. Załącznik do mapy turystyczno-nazewnictwej. Okolice Rymanowa Zdroju: Dukla – Jaśliska – Iwonicz Zdrój*, oprac. i kreślenie Wojciech Krukar.
- Lubaś W., 1963, *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*, „Onomastica” VIII, s. 195–236.
- Machaj I., 2000, *Pogranicze* [w:] *Encyklopedia socjologii*, t. 3, red. H. Domański i in., Warszawa, s. 125–128.
- Mrózek R., 1990, *System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku*, Katowice.
- Mrózek R., 2003, *Nazwy terenowe (mikrotoponimia, anojkonimia)* [w:] *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. II, red. E. Rzetelska-Feleszko, A. Cieślíkowa przy współudziale J. Dumy, Warszawa–Kraków, s. 124–129.
- Myszka A., 2016, *Urbanonimia Rzeszowa. Językowo-kulturowy obraz miasta*, Rzeszów.
- Pawłowski E., 1984, *Nazwy terenowe ziemi sądeckiej*, Wrocław.
- Pelcowa H., 2019, *Pogranicze językowe i kulturowe polsko-wschodniosłowiańskie w obliczu tendencji globalizacyjnych (na materiale gwar Lubelszczyzny)*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” t. LXVII, s. 263–275.
- Rieger J., 1969, *Nazwy wodne dorzecza Sanu*, Wrocław.
- Rieger J., 1988, *Hydronymia Europaea*, t. 3: *Gewässernamen im Flußgebiet des Wisłok (Nazwy wodne dorzecza Wisłoka)*, Wiesbaden–Stuttgart.
- Rožai G., 2018, *Pamáť a regionálna toponymia*, cz. I: „Slovenská reč” 83/1, s. 47–57, cz. II: „Slovenská reč” 83/2, s. 160–17.
- Rymut K., 2000, *Hydronymia Europaea*, t. 15: *Gewässernamen im rechten Zuflußgebiet der Weichsel zwischen Dunajec und Wisłok (Nazwy prawobrzeżnych dopływów Wisły między Dunajcem a Wisłokiem)*, Stuttgart.
- SG – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. I–XVI, Warszawa 1880–1895, 1902.
- SH-G – *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu*, cz. 1–3, A. Fastnacht, do druku przygotowali: A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski, Brzozów 1991, cz. 1 (a–i); Brzozów 1998, cz. 2 (j–m); Kraków 2002, cz. 3 (o–z)..
- Skowronek K., 2016, *Nazwy własne jako symptomy kultury (na przykładzie tytułów poradników autoterapeutycznych)*, „Onomastica” LX, s. 47–67.
- Smułkowa E., 2000, *Kształt współistnienia na polsko-białorusko-litewskim pograniczu językowym*, „Prace Filologiczne”, t. XLV, s. 573–580.
- Stieber Z., 1949, *Toponomastyka Łemkowszczyzny. Część II. Nazwy terenowe*, Łódź.
- Straczuk J., 2006, *Cmentarz i stół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi*, Wrocław,
- Tomaszewska S., 1996, *Polskie mikrotoponimy motywowane wyrażeniami przyimkowymi*, Łódź.

UNM I – *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych*, 60, Powiat krośnieński województwo rzeszowskie, M. Karaś, A. Zaręba, Urząd Rady Ministrów, Biuro do Spraw Prezydiów Rad Narodowych 1965 r.

UNM II – *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych*, 71, Powiat sanocki województwo rzeszowskie, M. Karaś, A. Zaręba, Urząd Rady Ministrów, Biuro do Spraw Prezydiów Rad Narodowych 1966 r.

Zagórski Z., 1984, *O podziałach nazw terenowych*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego, Prace Językoznawcze” X, s. 51–56.

b) pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Moje zainteresowania naukowe koncentrują się wokół różnych tematów badawczych: 1. onomastyki, 2. języka reklamy, 3. języka mediów, 4. lingwistyki edukacyjnej oraz 5. różnych zjawisk charakterystycznych dla współczesnej polszczyzny.

1. Onomastyka

Od kilku lat prowadzę badania mikrotoponimii w południowo-wschodniej Polsce, w powiecie krośnieńskim. Najobszerniejszą pracą z tego zakresu stanowi monografia naukowa *Mikrotoponimia Beskidu Niskiego*, przedstawiona wcześniej jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Oprócz wymienionej pozycji opublikowałem również cztery artykuły dotyczące nazw terenowych ze wspomnianego obszaru i tekst dotyczący dziewiętnastowiecznego imiennictwa lemковского. Jedna praca porusza problem asocjacji i wrażeń zmysłowych ukrytych w nazwach miejscowych.

Pierwszy artykuł z cyklu onomastycznego (*Mikrotoponimy południowo-wschodniej części Beskidu Niskiego motywowane nazwami roślin i zwierząt*, poz. II. 4.5 w wykazie osiągnięć naukowych) jest omówieniem 167 mikrotoponimów motywowanych nazwami roślin (136 mian), zwierząt i ptaków (31 mian), pochodzących z trzydziestu miejscowości leżących w południowo-wschodniej części Beskidu Niskiego (od Nowego Łupkowa, Mikowa, Smolnika, Turzańska i Prełuk po Barwinek i Tylawę), którą do lat czterdziestych XX wieku zamieszkiwali głównie Łemkowie i Polacy. Bazę motywacyjną zgromadzonego materiału stanowiły najczęściej nazwy drzew (w sumie 15 gatunków, m.in. jodła, buk, grab, wierzba, olcha, świerk, por. *Jałynki, Jedlicznik, Bucznik, Bukowinki, Okruchle Wilszynki, Olszyny, Wilszyny, Grabiki, Hrabyna, Smerekowiec, Rokyty Krywe*) rzadziej krzewów (tarnina, leszczyna, łoża, jałowiec, malina, borówka, por. *Terń, Leszczyny, Łoziny, Łozowa, Jadłowce, Malinnik, Borówkowa Góra*) czy roślin dzikich (paproć, pokrzywa, tatarak, barwinek, czemeryca/ciemięzyca, por. *Pa-*

portyne, Paporotina, Koprywyska, Iryska, Barwinki, Czemeryca). Małą frekwencję miały natomiast toponimy utworzone od nazw roślin uprawnych (len, por. *Lniska*). Wśród mian motywowanych fauną najczęściej występowały miana utworzone na bazie takich rzeczowników, jak wilk, jastrząb, niedźwiedź, borsuk, sokół, soból (por. *Wolcze Jamy, Astrjabec, Jastrub, Medweży, Borsuczyny, Sokoliska, Sobolec*). Materiał onimiczny został zaprezentowany w grupach motywacyjno-semantycznych, spośród których najliczniej reprezentowane były nazwy topograficzne, rzadziej kulturowe, metaforyczne czy relacyjne.

Celem innego artykułu, zatytułowanego *Językowo-kulturowy obraz pogranicza polsko-słowackiego utrwalony w mikrotoponimach* (poz. II. 2.2.), jest próba rekonstrukcji językowo-kulturowego obrazu pogranicza polsko-słowackiego utrwalonego w mikrotoponimach. Materiał będący przedmiotem badań został zgromadzony w trakcie eksploracji terenowej w pięciu przygranicznych wsiach – w Jaśliskach, Posadzie Jaśliskiej, Woli Niżej, Daliowej, Zydranowej. Nazwy słowackie pochodzą natomiast z miejscowości Czertyżne, Driczna, Prikra, Komarnik, leżących w kraju preszowskim, tuż przy granicy z Polską. Do analizy zgromadzonych mikrotoponimów wykorzystałem założenia językowego obrazu świata, koncepcji badawczej zaproponowanej przez Jerzego Bartmińskiego [2007]. Przeprowadzone badania pozwoliły ustalić najważniejsze elementy tworzące językowo-kulturową panoramę pogranicznego obszaru, na który składają się obrazy: natury, kultury, stosunków społecznych i struktury etnicznej. Badania pokazują również, że mikrotoponimy występujące po obu stronach granicy (polskiej i słowackiej) mają zbliżoną strukturę, podobnie interpretują świat i kreują podobne jego obrazy (por. nazwy *Pod Dąbkiem, Kiczurka, Pod Lasem, Równie, Kut, Między Potokami, Zakutia, Na Granicy, Za Cerkwią, Na Łazie, Ubocz, Roztoczka; Za kýčerou, Pod dubami, Pod debrou, Za lesikom, Nad mlačkami, Kyčerka, Debra, Uboče, Rustička, Kót, Zakótie, Rovné, Pri hranici, Za cerkvou, Za lazami, Za bučkami, Medzi potokami*).

Kolejny artykuł (*Homonimia w mikrotoponimii południowo-wschodniej części powiatu krośnieńskiego – geneza i typologia*, poz. II. 4.1.) jest omówieniem dosyć rzadko podejmowanego w publikacjach językoznawczych problemu homonimii w onomastyce. Materiał badawczy pochodzi z dwudziestu wybranych wsi leżących w powiecie krośnieńskim w obrębie gmin Dukla, Rymanów i Jaśliska. Homonimia rozpatrywana jest tu głównie na płaszczyźnie apelatywno-onimicznej i onimiczno-onimicznej. Dotyczy przede wszystkim mikrotoponimów, które mają taką samą formę, ale inne znaczenia referencjalne (homonimy referencjalne), oraz nazw o tej samej formie, które odnoszą się do innych obiektów, lecz pozostają z nimi w relacji metonimii (homonimy metonimiczne) [por. Biolik 2009: 35–45]. Zgromadzone nazewnictwo –

zgodnie z przyjętą definicją homonimii – zostało omówione w dwóch grupach. Pierwsza zawiera homonimy apelatywno-onimiczne, wśród których znalazły się m.in. miana lasów, pól, nieużytków, strumieni, gór, różnych obiektów kultury o różnej motywacji (por. np. *berdo* > *Berdo*, *hirka* > *Hirka*, *poticzok* > *Poticzok*, *beleccki* > *Beleccki*, *kasarnia* > *Kasarnia*, *preluka* > *Preluka*). Druga prezentuje natomiast homonimy onimiczno-onimiczne – zaliczono do nich miana ponowione (np. *Artymilki* – las > *Artymilki* – pole, *Barnowiec* – pole > *Barnowiec* – strumień) oraz powstałe w wyniku transonimizacji (np. *Bogdan* – imię > *Bogdan* – las, *Fenna* – imię > *Fenna* – nieużytki).

Następna publikacja pt. *Mikrotoponimy Beskidu Niskiego jako symptomy pogranicza* (poz. II. 4.2.) jest skróconą i zmodyfikowaną wersją fragmentu przygotowywanej wówczas do druku monografii naukowej pt. *Mikrotoponimia Beskidu Niskiego*. W pracy zostały przedstawione najważniejsze założenia interpretacji mikrotoponimów funkcjonujących na obszarze Beskidu Niskiego jako symptomów pogranicza. Wybrane zagadnienia zaprezentowałem w odniesieniu do martwego współcześnie wewnętrznego pogranicza polsko-łemkowskiego. Artykuł przedstawia wybrane problemy dotyczące symptomów pogranicza etniczno-językowego, religijnego i socjokulturowego.

Uzupełnieniem badań onomastycznych Łemkowszczyzny jest szkic poświęcony imiennictwu osobowemu na tym obszarze (poz. II. 4.4.). Celem artykułu jest opis imion żeńskich i męskich wyekscerpowanych z ksiąg parafialnych (z lat 1820–1862) czterech miejscowości: Daliowej, Lipowca, Surowicy i Tylawy. Podstawę materiałową pracy stanowi 1200 jednostek antroponimicznych (dla każdej wsi wyekscerpowano 300 imion chrzczonych dzieci i ich rodziców). Większość antroponimów łemkowskich wywodzi się z tradycji cerkiewno-ruskiej, mającej z kolei swoje korzenie w tradycji greckiej. Imiona o etymologii greckiej stanowią 50,5% wyekscerpowanego materiału. Do najczęściej występujących należą: *Anastasia*, *Gregor*, *Basilius*, *Andreas*, *Stephanus*, *Theodorus*, *Ksenia*, *Parasceve*, *Pelagia*, *Demetrius*, *Petrus*, *Helena*. Znacznie niższą frekwencję mają imiona pochodzące z języka łacińskiego (19%), np. *Paulus*, *Romanus*, *Antonius*, *Ignatius*, *Julia*, *Julianus*, oraz hebrajskiego (12,4%), np. *Maria*, *Anna*, *Ewa*, *Joannes*, *Symeon*. Najrzadziej występowały nazwy germańskie (*Wilhelmus*, *Adalbertus*, *Conradus*, *Leopoldus*) i słowiańskie (*Stanislaus*). W pracy przedstawiłem także najczęstsze przyczyny wyboru imion chrzczonym dzieciom – były to motywacje biblijne, kult świętych męczennic i męczenników. Mniejszy wpływ miało „dziedziczenie” imienia przez dziecko po rodzicach biologicznych albo chrzestnych i tradycja lokalna. Imiona o najwyższej frekwencji to: *Maria*, *Joannes*, *Anna*, *Anastasia*.

Ostatnim artykułem prezentowanego cyklu jest tekst zatytułowany *Burdele, Matoly, Biały Kal – asocjacje i wrażenia zmysłowe ukryte w nazwach miejscowych* (poz. II. 2.11.). Jego celem jest przedstawienie nazw miejscowych motywowanych różnymi cechami percypowanymi przez człowieka za pomocą zmysłów oraz takich, które współcześnie odbierane są jako ośmieszające i obraźliwe dla mieszkańców. Nazwy miejscowe – jak twierdzi Ewa Rzetelska-Feleszko [1986] – w chwili powstawania są najczęściej neutralne pod względem wartościowania rzeczywistości i emocjonalnego stosunku do niej. Treści aksjologicznych i emotywnych nabierają dopiero w toku dziejów poprzez ważne dla ludzi wydarzenia dotyczące nazywanych obiektów i nawarstwiają się z czasem konotacje i asocjacje związane z realnym znaczeniem apelatywów. Materiał badawczy pochodzi z *Urzędowego wykazu nazw miejscowości* liczącego około 107 tysięcy nazw miast, części miast, wsi, przysiółków. Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej skoncentrowałem się na opisie ojkonimów, które mogą być odbierane współcześnie jako ośmieszające i obraźliwe – wywołujące skojarzenia z wyrazami wulgarnymi (np. *Burdele, Burdel, Chójka, Hujsko, Kurejwa*) oraz obciążone negatywnymi konotacjami semantycznymi o charakterze obraźliwym (np. *Buraki, Matoly, Ciemniaki*). W drugiej natomiast omówiłem ojkonimy niebudzące negatywnych skojarzeń, motywowane bodźcami wzrokowymi (kolorem, położeniem obiektu w określonej przestrzeni, atrybutami modalnymi), zapachowymi, słuchowymi, smakowymi i dotykowymi, por. np. *Czarny Kamień, Chroboty, Grzmot, Cierpkie*.

2. Język mediów

Ważną część mojego dorobku naukowego stanowią prace poświęcone językowi mediów. Dwa artykuły nawiązują do znanej na gruncie medioznawstwa metody analizy zawartości prasy. Pierwszy tekst, *Co dla mediów jest najważniejsze* (poz. II. 2.4.), zawiera klasyfikację tematyczną wiadomości, które w polskiej prasie opiniotwórczej pojawiały się najczęściej. Zestawienie zostało opracowane na podstawie analizy list tak zwanych „słów dnia” – wyrazów najczęściej występujących w wiadomościach prasowych czterech polskich dzienników („Dziennik Gazeta Prawna”, „Gazeta Wyborcza”, „Polska. The Times”, „Rzeczpospolita”) – prezentowanych codziennie na internetowych stronach Narodowego Korpusu Języka Polskiego. Na podstawie badań statystycznych oraz analizy treści kontekstów, w których słowa kluczowe występowały najczęściej, wskazałem 10 kręgów tematycznych występujących w wybranych gazetach. Najczęściej uwaga czytelników wspomnianych gazet kierowana była na wydarzenia związane z polityką, problemami gospodarczymi i ekonomicznymi państwa

(23,85%), procesami sądowymi, przestępstwami kryminalnymi (13,76%), konfliktami zbrojnymi na świecie (13,61%), rozprzestrzenianiem się chorób (12,24%), tragicznymi zdarzeniami (8,61). Ustaliłem, że media o zasięgu ogólnopolskim poszukiwały często wiadomości sensacyjnych, wyróżniających się, ale przede wszystkim budzących negatywne emocje – aż 47 % stanowiły informacje dotyczące np. konfliktów zbrojnych, spraw kryminalnych i sądowych, tragicznych zdarzeń, groźnych chorób.

Drugi tekst pt. *Medialny obraz społeczności lokalnej (na podstawie analizy miesięczników „Dukla.pl” i „Nasz Rymanów”)* (poz. II. 2.3.) ma charakter jakościowej i ilościowej analizy zawartości 20 numerów czasopism wymienionych w tytule artykułu (w sumie badaniom poddałem 1201 tekstów). Celem pracy było zrekonstruowanie medialnego obrazu społeczności gmin Dukla i Rymanów (znajdujących się w województwie podkarpackim w powiecie krośnieńskim). W baniach zostało uwzględnionych pięć elementów kategoryzacyjnych: temat tekstu, związek tekstu z problemami wyłącznie lokalnymi albo problemami ogólnopolskimi, gatunek tekstu, źródło informacji. Ustaliłem, że wymienione miesięczniki najczęściej prezentowały wydarzenia pozytywne, które służyły integracji społeczeństwa, budowały pozytywny obraz gminy, a pomijały tematy budzące negatywne emocje (m.in. związane z polityką, tragicznymi wydarzeniami). W obu miesięcznikach gminy prezentowane były jako miejsca dobre do życia, gdzie rozwijały się kultura, sport, edukacja i gospodarka.

Kolejne dwa artykuły poświęciłem problemowi wartościowania w popularnych programach telewizyjnych z gatunku talent show: *Must be the music. Tylko muzyka* (Polsat), *Mam talent* (TVN), *The Voice of Poland* (TVP2). Wymienione programy to wieloetapowe konkursy występów artystycznych, a ich ocenianie przez specjalne jury stanowiło ważną część każdego odcinka programu. Wyrażane przez członków jury opinie na temat poszczególnych występów stały się bazą materiałową moich artykułów.

W pierwszej publikacji (*Superwykon – o wartościowaniu w telewizyjnych programach z gatunku talent show* poz. II. 4.12.) wyekscerpowane z programów wypowiedzi wartościujące zostały przedstawione w świetle teorii aktów mowy. Badane akty miały często złożoną strukturę, niejednokrotnie składały się z różnych celów illokucyjnych (mikroaktów). W kontekście oceny pozytywnej, oprócz intencji wartościowania, zawierały także gratulacje, podziękowanie, życzenie, komplement, a w kontekście oceny negatywnej – aluzję, radę. Warto jeszcze tutaj wspomnieć, iż w analizowanych programach przeważały oceny wyrażone w sposób ogólny nad szczegółowymi i merytorycznymi opiniami.

Uzupełnieniem przedstawionego tekstu jest artykuł pt. *Wartości eksponowane w telewizyjnych programach rozrywkowych z gatunku talent show i językowe sposoby ich wyrażania*

(poz. II. 2.7.), w którym skoncentrowałem się tym razem nie na aspektach pragmatycznych, lecz na sposobach werbalizacji różnych aktów wartościowania, głównie na przedstawieniu środków leksykalnych (rzeczowników, czasowników, przymiotników, przysłówków) służących do opisu wartości estetycznych, artystycznych i perfekcjonistycznych, odczuciowych. Do wartościowania estetycznego w badanym materiale odnosił się przede wszystkim przymiotnik *piękny* oraz jego synonimy o wzmocnionej albo osłabionej intensywności. Wartościowaniu estetycznemu rzadziej służyły przysłówki, najrzadziej rzeczowniki. Do wartości artystycznych (w rozpatrywanych programach były to m.in. oryginalność, styl, doskonałość techniczna, dynamika, swoboda wykonania) odnosiły się liczne przymiotniki i przysłówki (np. *dobry, genialny, kapitalny, mistrzowski, wspaniały, interesujący, twórczy, świetnie, dobrze, genialnie, zajebiście*), rzeczowniki implikujące wartość artystyczną (np. *talent, perfekcja, artycha, profesjonalista, czad*) oraz zawierające człon *super* (*superwykon, superczad, superenergia*). Wartościowanie odczuciowe z kolei w kontekście badanych programów najczęściej wyrażało się w kategoriach *lubię – nie lubię, podoba mi się – nie podoba mi się*. Należy zaznaczyć, że analizowane wypowiedzi wartościujące charakteryzowały się dosyć dużym nasyceniem elementami potocznymi (por. *fajny, morda się śmieje, zajebisty, czad, wykon, muza*) – wartość estetyczna bywała wyrażana więc przez wyrazy należące do rejestru języka uznawanego za najniższy (potoczny), co często tę wartość banalizowało.

3. Język reklamy

W obszarze moich zainteresowań badawczych znalazły się także teksty reklamowe, tematy e-maili marketingowych oraz internetowe artykuły sponsorowane (które nie były do tej pory przedmiotem analiz). Moją uwagę przykuły również slogany reklamowe polskich jednostek terytorialnych.

Dwa artykuły poświęciłem tematowi e-maili marketingowych. Temat listu w e-mail marketingu pełni bardzo ważną funkcję, od sposobu jego sformułowania zależy bowiem to, czy potencjalny klient zapoznania się z ofertą handlową zawartą w części właściwej listu i z niej skorzysta. Materiał badawczy obu artykułów stanowiło 320 tematów e-maili marketingowych, liczących w sumie 2452 wyrazy.

Pierwszy tekst zatytułowany „*Sprawdź i odbierz prezent*” – o słownictwie tematów e-maili marketingowych” (poz. II. 4.9.) jest efektem analizy tematów listów elektronicznych pod kątem charakterystycznej dla nich leksyki. Na podstawie analizy ilościowej i jakościowej

wskazałem części mowy mające najwyższą frekwencję. Określiłem także ich funkcje. Najważniejszą cechą badanych komunikatów jest tendencja do nominalizacji: aż 42,69% wszystkich wyrazów stanowiły rzeczowniki, przy czym większość to formy nacechowane perswazyjnie. Znacznie niższą frekwencję mają czasowniki (14,27%), za pomocą których nakłaniano odbiorców do podjęcia natychmiastowych działań (np. *sprawdź, otwórz, zamów, skorzystaj, odbierz, zobacz*) oraz przymiotniki (8,93%), wartościujące produkt w sposób bardzo ogólny (*rewelacyjny, dobry, odjazdowy, kultowy, wyjątkowy*). Dobór słownictwa w badanych tematach e-maili ukierunkowany jest głównie na przyciągnięcie uwagi odbiorcy, pobudzenie jego ciekawości i zachęcenie (nakłonienie) do zapoznania się z ofertą handlową.

Drugi tekst *Co zrobić, aby przeczytali? Językowe i pozajęzykowe sposoby nakłaniania w tematach listów poczty elektronicznej* (poz. II. 2.6.) jest dopełnieniem analizy dotyczącej słownictwa. Analiza około tysiąca tematów e-maili marketingowych, które otrzymałem na skrzynkę internetową, pozwoliła ustalić, jakie środki językowe i pozajęzykowe wykorzystywane są do nakłonienia odbiorcy do zapoznania się z ofertą handlową. Najczęściej stosowane to: a) posługiwanie się trybem rozkazującym, który pełni pragmatyczną funkcję zachęty, propozycji, apelu, rady; b) personalizacja komunikatu (zwracanie się do adresata po imieniu albo w formie drugiej osoby liczby pojedynczej, co ma zmniejszać dystans między nadawcą a odbiorcą, stworzyć pozory kontaktu indywidualnego; dostosować treść do odbiorcy); c) posługiwanie się kategoriami semantycznymi charakterystycznymi dla reklamy (kategorią korzyści, ułatwień i wygody, ceny, wysokiej jakości produktu); d) presja czasu (informacje o ograniczeniu czasowym oferty); e) elementy potoczne.

Wyniki analizy internetowych artykułów sponsorowanych przedstawiłem z kolei w artykule pt. „*Szok! Ma 72 lata a wygląda na 35*”. *O internetowych reklamach suplementów diety* (poz. II. 4.6.). Jego celem było określenie struktury internetowych reklam suplementów diety oraz analiza wykorzystywanych w nich chwytów perswazyjnych. Materiał badawczy stanowiło kilkadziesiąt reklam publikowanych na stronach serwisów internetowych: www.wp.pl, www.interia.pl, www.onet.pl, www.o2.pl, www.fakt.pl. W pracy omówiłem strukturę tego gatunku tekstów oraz mechanizmy perswazyjne – emocjonalne i racjonalne. Spośród wielu argumentów racjonalnych najczęściej wykorzystywano skuteczność i szybkość działania jakichś produktów – o tych właściwościach miały przekonywać informacje m.in. o certyfikatach, atestach oraz badaniach przeprowadzonych w laboratoriach naukowych. Informacje te dodatkowo wzmocniała leksyka naukowa (np. *l-arginina, beta-alanina, aminokwasy, polisacharydy, kapsaicyna, metabolizm, nanostruktura, l-lizyna, formuła mikrocząsteczkowa*). Rzadziej odwoły-

wano się do opisywanych już w literaturze naukowej kategorii nowości lub naturalnego pochodzenia produktu. Argumentacja emocjonalna bazowała głównie na strachu i radości. Informacje o zagrażających zdrowiu i życiu człowieka chorobach, pasożytach miały przstraszyć odbiorcę i nakłonić do zakupu specyfiku, który uchroni go od niebezpieczeństwa. Emocje pozytywne natomiast pomagały zbudować wizję lepszego świata, w którym konsument może znaleźć się po nabyciu suplementu, świata bez różnego rodzaju dolegliwości i zagrożeń. Pozostałe chwytły emocjonalne, które opisałem w pracy, wykorzystywały mechanizmy internalizacji i konformizmu.

Mechanizmy perswazyjne oraz leksyka były celem badań także innych komunikatów reklamowych, sloganów i internetowych artykułów sponsorowanych. Hasła reklamowe (242 komunikaty) są przedmiotem artykułu pt. „Wińsko upaja”, a „Bagno wciąga” – o sloganach reklamowych polskich miast i regionów (poz. II. 4.3.). Celem analizy uczyniłem głównie słownictwo i strukturę badanych komunikatów. Tekst składa się z dwóch części. W pierwszej na podstawie badań statystycznych przedstawiłem frekwencję poszczególnych części mowy – najczęściej w sloganach jednostek terytorialnych występują rzeczowniki, które stanowią 50,58% wszystkich form (bez uwzględniania nazw miejscowych), mniej liczne są przymiotniki 12,94%, czasowniki 12,1%, przysłówki 6,55% i zaimki 4,87%. Omówiłem tutaj także znaczenie i funkcje poszczególnych części mowy w badanych hasłach. W drugiej części tekstu opisałem charakterystyczne dla sloganów jednostek terytorialnych kategorie semantyczne, m.in. atrakcyjne położenie, czyste środowisko, bezpieczeństwo, spokój, zdrowie, nowoczesność i rozwój. Badane slogany wspomagają proces budowania marki miejsca. Przedstawiają więc cechy funkcjonalne danej jednostki terytorialnej, np. położenie, warunki naturalne, infrastrukturę, różnego rodzaju udogodnienia związane z funkcjonowaniem na danym obszarze itp. Odwołują się również do aspiracji odbiorców, ukazując możliwości zaspokojenia oczekiwań dotyczących stylu życia i wymagań osób, które mogą odwiedzić dane terytorium. Opierają się na odczuciach wywołanych u odbiorców przez skojarzenia i doznania emocjonalne. Mogą one dotyczyć faktów historycznych, legend, wyjątkowych wydarzeń związanych z danym miejscem, słynnych mieszkańców, obiektów itp.

Celem innego artykułu z zakresu reklamy było przedstawienie semantyki przymiotnika *przyjazny* (poz. II. 4.7) oraz jego wartości perswazyjnej w tekstach promocyjnych, w których w ostatnich latach występuje bardzo często. Analiza zgromadzonego materiału badawczego pozwoliła na wyróżnienie aż sześciu nowych znaczeń. Wyraz *przyjazny* w komunikatach reklamowych najczęściej odnosił się do: niskiej ceny jakiegoś produktu (*przyjazna cena, przyjazny dla twojej kieszeni*); substancji (np. farb, lakierów), które nie powodują degradacji środowiska

(*przyjazny dla środowiska*); urządzeń łatwych w obsłudze, montażu i codziennej eksploatacji; budynków oraz pomieszczeń dostosowanych do potrzeb różnych osób i zwierząt, mających pewne udogodnienia (*łazienka przyjazna dzieciom, hotel przyjazny rodzinie*). Znaczenie słowa *przyjazny* w tekstach reklamowych jest więc szerokie, mieszczą się w nim różne kategorie semantyczne, np. wygody, funkcjonalności, naturalności wyrobu, ceny. Ponadto często zastępuje ono wyrazy, których znaczenie w tekstach reklamowych się już wytarło, np. *ekologiczny, tani*. Nowe znaczenia rozpatrywanej formy podporządkowane są funkcji perswazyjnej, mają na celu stworzenie pozytywnego, emocjonalnego nastawienia odbiorcy do reklamowanego produktu. Przymiotnik *przyjazny* zaciera granicę między informacjami dotyczącymi produktu a opinią (wartościowaniem). Za każdym razem, gdy pojawia się w tekście reklamowym, nasuwa odbiorcy pozytywne skojarzenia związane z rzeczownikami *przyjaźń, przyjaciel* i niejako automatycznie wyzwala pozytywne emocje.

4. Lingwistyka edukacyjna

Znaczną część mojego dorobku naukowego stanowią prace z zakresu lingwistyki edukacyjnej. Najważniejszym osiągnięciem jest opublikowana w 2013 roku monografia zatytułowana *Formy pierwszej i drugiej osoby czasowników w dyskursie szkolnym. Studium pragmatyko-lingwistyczne* (poz. II. 1.3), która powstała na podstawie zmienionej i uzupełnionej rozprawy doktorskiej. Celem pracy była analiza pragmatyczno-semantyczna form pierwszej i drugiej osoby czasowników występujących w dyskursie szkolnym. W badaniach pominąłem formy osoby trzeciej, ponieważ podstawową formą komunikacji na lekcji jest dialog dostarczający odniesień do kontaktu personalnego JA – TY oraz kontaktu retorycznego JA – WY. Materiał językowy uwzględniony w pracy pochodził z nagrań kilkunastu 45-minutowych lekcji z trzech bloków tematycznych: przedmiotów humanistycznych, ścisłych i przyrodniczych. Każdy blok liczył po 10 tys. wyrazów, co dało trzydziestotysięczną próbę badawczą. W trzech rozdziałach omówiłem ważne z punktu widzenia realizowanego celu badawczego zagadnienia: problem osoby jako kategorii gramatycznej, deiktycznej, anaforycznej, osoby inkluzywnej lub ekskluzywnej; formy nieosobowe czasownika i ich funkcje pragmatyczne; funkcjonowanie kategorii osoby względem kategorii trybu, strony, czasu i aspektu. Charakterystykę kategorii osobowych – podporządkowaną funkcjom pragmatycznym kategorii osoby – oparłem na dociekaniach znakomitych autorytetów, m.in. A. Okopień-Sławińskiej [1998], T. Rittel [1985], J. Lalewicz [1983]. W kolejnych trzech rozdziałach scharakteryzowałem komunikację językową w sytuacji

dydaktycznej, przedstawiłem relację między semantyką a pragmatyką, omówiłem szkolne akty mowy.

Interesowały mnie również powiązania między poszczególnymi kategoriami osobowymi a rodzajami, sposobami i właściwościami komunikacji dydaktycznej ze szczególnym uwzględnieniem roli nauczyciela jako osoby odpowiedzialnej za proces przekazywania wiedzy. Ważne były dla mnie także powiązania czasowników z różnymi rodzajami modalności i illokucji. Wyekscerpowany do badań materiał językowy omówiłem w zespołach semantyczno-pragmatycznych wyznaczonych przez kategorie osoby, trybu, czasu i aspektu form koniugacyjnych czasownika.

W analizie form pierwszej osoby liczby pojedynczej uwagę skoncentrowałem m.in. na pragmatycznych aspektach formuł grzecznościowych oraz na aktach zawierających w swej strukturze czasowniki mentalne (oznaczające procesy czysto mentalne, werbalne projekcje emocji i uczuć, formy perceptywne), odnoszące się do różnych form aktywności psychicznej, jak: zapamiętywanie, przypominanie, rozumienie, interpretowanie, myślenie, wyjaśnianie, ocenianie. Wyróżniłem również formy, za pomocą których nauczyciel wyrażał opinie, upominał, zwracał uwagę uczniów na istotne zagadnienia merytoryczne, przytaczał przykłady, zachęcał uczniów do działania.

Pierwsza osoba liczby mnogiej trybu orzekającego charakteryzowała się, podobnie jak osoba pierwsza liczby pojedynczej, dużą różnorodnością funkcji pragmatycznych. Podstawą analizy tej kategorii uczyniłem rozróżnienie pomiędzy znaczeniem prymarnym – systemowym, w którym forma „wskazuje” jednoznacznie określoną osobę – i znaczeniem sekundarnym, związanym z funkcjonowaniem kategorii osobowych w różnych kontekstach pragmatycznych, w których ich użycie rzadko stanowi wyłącznie aktualizację systemu gramatycznego. Osobno omówiłem pragmatyczne znaczenie form inkluzywnych – najczęściej wykorzystywanych przez nauczyciela wariantów: MY = JA (nauczyciel) + WY (uczniowie), MY = JA + TY (uczeń wykonujący polecenie przy tablicy), MY = JA + WY (oprócz ucznia wskazanego przez nauczyciela), MY = JA + ONI – oraz form o charakterze transpozycyjnym, wyłączających nauczyciela z zakresu czynności wskazywanych przez czasownik, koncentrujących się głównie na uczniu: MY = TY albo WY (bez udziału nauczyciela).

Formy drugiej osoby liczby pojedynczej i liczby mnogiej w zestawieniu z pierwszą osobą liczby pojedynczej i liczby mnogiej tworzyły grupę niezbyt zróżnicowaną, a także stosunkowo nieliczną. Formy te najczęściej występowały w aktach o charakterze dyrektywnym, rzadziej w asercjach i w aktach ewaluatywnych.

Zestawienie frekwencji czasowników pierwszej i drugiej osoby w dyskursie szkolnym potwierdziło dostrzeganą od wielu lat przez dydaktyków dominującą rolę komunikacyjną nauczyciela i przedmiotowe traktowanie ucznia w procesie dydaktycznym. Ustaliłem, że w wyekscerpowanym materiale językowym wypowiedzi nauczyciela stanowiły aż 94,41%, a wypowiedzi uczniów tylko 5,58%.

Wyniki badań z zakresu lingwistyki edukacyjnej prezentowałem również w artykułach i rozdziałach monografii wieloautorskich publikowanych w trakcie studiów doktorskich, jak i po ich ukończeniu. Są to teksty koncentrujące się na semantyce wybranych czasowników (czasownikach mentalnych i formie *proszę*), wybranych zagadnieniach dotyczących dialogu nauczyciela z uczniami (komunikowaniu przybliżonym i relewancji, funkcji elementów potocznych w języku nauczycieli, aktom dyrektywnym) oraz na kategoriach pierwszej, drugiej i trzeciej osoby czasowników.

Ważnym elementem w strukturze szkolnych aktów komunikacji są czasowniki odnoszące się do różnych form aktywności człowieka. W jednej z publikacji (poz. II. 2.15) przedstawiłem wyniki badań dotyczące funkcjonowania czasowników mentalnych. Czasowniki te mają duże znaczenia dla komunikowania się nauczyciela z uczniami, są to bowiem formy, których znaczenie odsyła do stanów albo czynności intelektualnych. Na podstawie analizy zebranego materiału wydzieliłem następujące grupy: czasowniki oznaczające procesy czysto mentalne; werbalne projekcje emocji i uczuć; czasowniki perceptywne; czasowniki mówienia. Jednak ze względu na ograniczenia formalne dotyczące publikacji dokładniej omówiłem tylko formy odnoszące się do procesów czysto mentalnych, m.in. czasowniki *wiedzieć, pamiętać, rozumieć, myśleć*.

Celem innego artykułu (poz. II.2.14.) było przedstawienie semantyki czasownika *prosić* w formie pierwszej osoby liczby pojedynczej czasu teraźniejszego w komunikacji językowej w sytuacji szkolnej. Czasownik ten zajmuje bardzo ważne miejsce w komunikacji dydaktycznej nie tylko ze względu na wysoką frekwencję, ale także z uwagi na jego performatywne użycie w funkcji aktów sterujących uwagą i zachowaniem uczniów oraz w funkcji aktów grzecznościowych, łagodzących imperatywną wymowę poleceń. Materiał badawczy został omówiony w pięciu grupach pragmatyczno-semantycznych, w których czasownik *proszę* występował: a) w funkcji delimitatora tekstu mówionego; b) w funkcji orzeczenia złożonego z bezokolicznikiem (modalizowanym w kategoriach prośby); c) w potocznym połączeniu z bezokolicznikiem i zaimkiem zwrotnym *się, sobie* oraz enklityką *mi* (w celowniku); d) w podstawowej konstrukcji składniowej *proszę o coś*; e) w formułach grzecznościowych. Różnorodność funkcji

i semantyka nauczycielskiego *proszę* związana jest głównie ze specyfiką kontekstu pragmatycznego i społecznego, w jakim realizują się edukacyjne akty mowy. Dyrektywy formułowane za pomocą czasownika *proszę* są bardziej skuteczne, bardziej motywujące uczniów do większego zaangażowania w wykonywanie działań wskazanych przez nauczyciela niż na przykład polecenia sformułowane w postaci trybu rozkazującego. Ponadto wysoka frekwencja tego czasownika sprawia, że sposób traktowania ucznia przez nauczyciela zbliża się do formy kontaktu partnerskiego, co zmniejsza abstrakcyjność informacji dydaktycznej, zachęca uczniów do większego wysiłku w procesie zdobywania wiedzy.

Kolejny artykuł (poz. II.2.13.) jest ujęciem dialogu szkolnego w kontekście wybranych zagadnień związanych z pragmalingwistyką oraz teorią Teodozji Rittel [1994] dotyczącą stopni kompetencji językowej (przybliżonej, przejściowej, docelowej). Ważnym zagadnieniem związanym z interpretacją materiału badawczego – nagrań kilkunastu lekcji wypowiedzi nauczyciela i ucznia w sytuacjach lekcyjnych – stanowiła też teoria relewancji D. Sperbera i D. Wilson [1986]. Artykuł zawiera liczne przykłady dialogu nauczyciela z uczniami, który można zaliczyć do dyskursu szkolnego, rozumianego głównie jako odpowiednie przekształcenie dyskursu źródłowego (dyskursu wyższego stopnia) w taki sposób, żeby przekazywał wiedzę mniej wykształconemu odbiorcy. Obraz świata przedstawiony w taki sposób jest uproszczonym w celach dydaktycznych obrazem wtórnym. Cel komunikacyjny dialogu szkolnego stanowi przyswojenie wiedzy przez uczniów, a nie wiedza sama w sobie.

Inny artykuł z zakresu lingwistyki edukacyjnej pt. *O funkcji elementów potocznych w języku nauczycieli* (poz. II. 4.10.) przedstawia wpływ potocyzmów na skuteczność komunikowania się nauczyciela z uczniami. Skoncentrowałem się w nim na analizie wybranych zjawisk, szczególnie z zakresu fleksji, słowotwórstwa, warstwy leksykalnej oraz na właściwościach składniowo-stylistycznych, które miały duże znaczenie dla przebiegu procesu dydaktycznego. Pomiąłem w badaniach charakterystyczne dla języka potocznego przejęzyczenia, anakoluty, zdania niedokończone, wtrącenia, autokorekty, elipsy. Na podstawie analizy zgromadzonego materiału ustaliłem, że elementy potoczne w wypowiedziach nauczycieli podporządkowane są przede wszystkim funkcji perswazyjnej. Pojawiające się w trakcie lekcji zdrobnienia, potoczne słownictwo oraz formy charakterystyczne dla komunikowania się w sytuacjach nieoficjalnych tworzą również atmosferę uprzejmości i grzeczności, niwelują asymetrię ról nadawczo-odbiorczych, co wpływa na moc illokucyjną niektórych aktów mowy: wzmacnianie aktów chwalenia i wartościowania pozytywnego, łagodzenie kategoryczności nauczycielskich poleceń i aktów wartościowania negatywnego. Ponadto sposoby potocznego obrazowania realizują strategię

mówienia o problemach naukowych zrozumiale i przystępnie. Nauczyciel za pomocą odpowiednich przykładów wyjaśnia skomplikowane pojęcia, przekłada naukowy obraz świata na obraz bardziej konkretny, zbliżony do codziennych doświadczeń uczniów.

Ważnym dla badań komunikacji w szkole są zagadnienia dotyczące pragmatyki realizowanych aktów mowy. Artykuł *Dyrektywy w dyskursie szkolnym* (poz. II.2.12.) jest próbą semantycznej klasyfikacji aktów dyrektywnych realizowanych w szkole podstawowej (w sytuacji klasowo-lekcyjnej) za pomocą czasowników w formie trybu rozkazującego. Zgromadzony materiał badawczy (346 aktów wyekscerpowany z 11 nagranych lekcji) został omówiony w dwóch grupach uwzględniających funkcje rozkazników dokonanych i rozkazników niedokonanych. Najważniejszą i najbardziej liczną grupę aktów imperatywnych w badanym materiale stanowiły polecenia wykonawcze (rzeczowe), które towarzyszyły objaśnieniom nauczyciela, pokazom i pytaniom właściwym. Mniej liczne były natomiast polecenia organizacyjne, motywująco-pobudzające czy kontrolno-korektywne.

Analiza form pierwszej osoby liczby pojedynczej (poz. II. 2.8.) otwiera cykl trzech artykułów poświęconych kategorii osoby czasowników. Wymienioną kategorię omówiłem w kontekście typowych dla sytuacji lekcyjnej aktów konstruowania wypowiedzi dialogowej (pytań i odpowiedzi), komentarzy metajęzykowych, aktów oceny i wartościowania, aktów ekspresywnych, aktów etykiety językowej. W analizie kluczowych dla dialogu szkolnego sekwencji pytań i odpowiedzi zwróciłem szczególną uwagę na sposoby formułowania przez nauczycieli pytań, na rozróżnienie aktów eksplicytnych (w różnych konstrukcjach z czasownikiem *pytać*) oraz znacznie częstszych aktów implicytnych, które określa przede wszystkim intonacja pytania i kontekst wypowiedzi. W opisie komentarzy metajęzykowych skoncentrowałem się natomiast na aktach zawierających czasowniki charakterystyczne dla procesu nauczania, m.in. na czasownikach mówienia, myślenia i innych formach komunikacji (np. *mówię, piszę, czytam, liczę, zaznaczam, proponuję, zgadzam się*), czasownikach psychologicznych (dotyczących procesów myślowych, rozumienia, wyobrażeń, pamięci, percepcji zmysłowej), a także czasownikach związanych z aktami twierdzenia, odnoszącymi się do różnych form modalności epistemicznej, deontycznej, aletycznej. Osobno zinterpretowałem czasowniki performatywne, które w sytuacji lekcyjnej występują w wielu znaczeniach pragmatycznych.

Celem moich badań było również określenie pragmatycznych funkcji form drugiej osoby liczby pojedynczej trybu orzekającego występujących w sytuacji dydaktycznej (poz. II. 2.9.). Kierunek i zakres analizy wyznaczała frekwencja poszczególnych aktów: a) pytań (45,4 %) o charakterze metadydaktycznym i merytorycznym; b) asercji (23,3%) – wyjaśnień związanych głównie z problemami merytorycznymi poruszonymi na lekcji, a także dotyczącymi organizacji

zajęć; c) aktów sterujących (18,2%) – o cechach polecenia-prośby (ustaliłem, że tryb orzekający w sytuacji dydaktycznej używany bywa sekundarnie w funkcji trybu rozkazującego); d) aktów wartościowania – 11,5%.

Analiza form trzeciej osoby (poz. II. 4.11.) zamyka cykl artykułów poświęconych zagadnieniom dyskursu edukacyjnego. Funkcjonowanie tej kategorii jest szczególnie interesujące w kontekście sytuacji lekcyjnej, dla której podstawową formą komunikacji jest dialog odnoszący się głównie do kategorii pierwszej i drugiej osoby. W artykule koncentrowałem się wyłącznie na przedstawieniu funkcji pragmatycznych trzeciej osoby określającej uczestników aktu komunikacji językowej, pominąłem formy narracyjne, służące do opisu rzeczywistości. Ponieważ zwracanie się do odbiorcy w formie trzeciej osoby ma charakter nieuprzejmy, tworzy dystans pomiędzy nadawcą a odbiorcą, akty mowy z takimi czasownikami w sytuacji lekcyjnej pojawiały się dosyć rzadko. Na podstawie badań ustaliłem, że występowały one w pytaniach dydaktycznych i innych aktach dyrektywnych o różnej mocy illokucyjnej – głównie w formie transpozycji ON jako JA oraz ON (ONI) jako TY (WY), uwarunkowanych, według Jana Ożdyńskiego [1997: 142], pragmatyką wypowiedzi i konwencją retoryczną, która służy mówiącemu (nauczycielowi) do sformułowania tego, co ma do powiedzenia w sposób bardziej sugestywny, przekonujący, zobowiązujący.

5. Współczesny język polski

Moje zainteresowania naukowe obejmują również zjawiska charakterystyczne dla współczesnej polszczyzny. Kilka artykułów poświęciłem modzie językowej, brutalizacji i wulgaryzacji języka oraz tendencjom do emocjonalizacji wypowiedzi. Odrębną publikację stanowi praca dotycząca słownictwa ludowego, będąca efektem moich zainteresowań przemianami językowo-kulturowymi zachodzącymi na polskiej wsi.

W jednym z artykułów skoncentrowałem się na opisie nowych znaczeń modnego we współczesnym języku polskim rzeczownika *masakra* (poz. II. 4.8.). Celem podjętych badań było zdefiniowanie nowych znaczeń nadużywanego przez Polaków słowa. Materiał analityczny stanowiły liczne przykłady użycia tego rzeczownika pochodzące z języka potocznego, prasy, telewizji i internetu. W tekście przedstawiłem etymologię rzeczownika *masakra* oraz jego znaczenie słownikowe w trzech językach: francuskim, angielskim i polskim. Na podstawie badań ustaliłem nowe znaczenia tego leksemu, uwzględniające różne modyfikacje, odcienie semantyczne związane z kontekstem, a także intencjami komunikacyjnymi nadawcy. Neosemantyzacja oraz wysoka frekwencja tego rzeczownika prowadzą obecnie do zacierania się pierwotnych

negatywnych konotacji semantycznych związanych z okrutnym zabijaniem i rzezią, a jako prymarne utrwalają się znaczenia nowe. Rzeczownik ten we współczesnej polszczyźnie najczęściej podkreśla duże natężenie jakiejś cechy, oznacza zadanie trudne do wykonania, skrajną (pozytywną lub negatywną) ocenę czegoś, wysoką porażkę jednej z rywalizujących ze sobą drużyn sportowych. Rzeczownik *masakra* stał się obecnie słowem wieloznacznym i nieprecyzyjnym, „słowem na każdą okazję” – jego potoczne znaczenie składa się z trzech komponentów: emocjonalnego, wartościującego, określającego duże natężenie jakiejś cechy albo zjawiska.

Swoje obserwacje dotyczące mody językowej zawarłem jeszcze w innym artykule pt. *Brutalizacja mediów i jej wpływ na zachowania językowe Polaków* (poz. II. 2.5.). Przedmiotem analizy był tym razem czasownik *masakrować* oraz formy *masakryczny* i *masakrycznie*. Podobnie jak w przypadku rzeczownika, czasownik *masakrować* również ulega neosemantyzacji – w badanym materiale rzadko odnosi się on do okrutnego zabijania, niszczenia, a częściej występuje w nowych znaczeniach: ‘robić, wykonywać coś nieudolnie’, ‘wyrażać skrajnie negatywne oceny czegoś, oceniać w sposób brutalny, nie przebierając w słowach; obrażać poniżać, kogoś’, ‘mieć dużą przewagę nad kimś, z kim się konkuruje’, ‘ośmieszać kogoś’, ‘krzywdzić kogoś’, ‘oceniać niesprawiedliwie’. Analiza materiału badawczego wykazała, że podobne znaczenia mają również dwie nowo powstałe formy *masakrycznie* i *masakryczny*. Wymienione modne słowa zostały omówione w kontekście brutalizacji języka, w tym brutalizacji języka mediów.

Problem wulgaryzacji i brutalizacji języka porusza także artykuł pt. *Hejt – uderzenie w godność człowieka* (poz. II. 2.1.). Analiza kilkuset tekstów (internetowych komentarzy do artykułów i krótkich filmów zamieszczonych w serwisie internetowym YouTube) pozwoliła wyodrębnić sposoby wyrażania agresji werbalnej i degradowania człowieka, scharakteryzować zachowania językowe uderzające w jego godność. Najczęściej zabiegi te opierały się na utożsamianiu człowieka ze zwierzęciem, rośliną lub przedmiotem (por. *bydlak, suka, ameba, burak, dzida, szmata, pajac, szambo*). Mniej liczne były kręgi obejmujące słownictwo skatologiczne oraz związane z zakodowanymi w kulturze określeniami poniżającymi człowieka. W analizowanych komunikatach słowa służyły nie tylko do obrażania, poniżania innego człowieka, ale pełniły także funkcję dyskredytacji moralnej, estetycznej i socjalnej.

W ramach studiów pragmatycznych zajmowałem się nie tylko językiem w kontekście dyskursu edukacyjnego, lecz także analizą wypowiedzi pochodzących z różnych odmian języka polskiego. Celem badań podjętych np. w tekście pt.: *O pragmatycznych funkcjach wyrażania radości* (poz. II. 2.10.) było przede wszystkim określenie funkcji wyrażania radości w różnych aktach mowy. Okazywanie jej nie zawsze bowiem ma charakter jedynie autoekspresji, ale może

wynikać także z wyrachowania i z chęci osiągnięcia doraźnych korzyści. Różne aspekty funkcjonowania radości omówiłem na przykładzie aktów grzecznościowych (których jest ona elementem konstytutywnym na mocy obowiązującej w komunikacji międzyludzkiej zasady uprzejmości), perswazyjnych: ingracyjjnych (mających na celu wkupienie się w czyjeś łaski, zdobycie czyjejs przychylności) oraz aktów wartościowania (w których występuje jako element naddany, wzmacniający wyrażoną ocenę pozytywną).

Od problematyki przedstawionych artykułów odbiega monografia zatytułowana *Słownictwo z zakresu kultury materialnej w gwarze Jaślisk w powiecie krośnieńskim* (poz. II. 1.2.). Do badań nad leksyką ludową skłoniły mnie obserwacje dotyczące przemian językowo-kulturowych zachodzących na polskiej wsi, przede wszystkim bardzo szybkie tempo cofania się gwary i szczególnie gwałtowny w ostatnich latach zanik słownictwa ludowego. Zjawiska gwarowe były już wcześniej przedmiotem moich badań podczas studiów magisterskich, które w prowadziłem pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogusława Dunaja. Wymieniona monografia to efekt podjętych od nowa badań dialektologicznych mających na celu archiwizację słownictwa ludowego mieszkańców Jaślisk. Materiał leksykalny zawarty w książce (ponad 1200 objaśnionych wyrazów) zgromadziłem podczas badań terenowych – rozmów (wywiadów) z najstarszymi przedstawicielami społeczności jaśliskiej. Publikacja ma charakter słownika gromadzącego leksykę ludową ujętą w kilku kręgach semantycznych (tworzących kolejne rozdziały opracowania), skoncentrowanych wokół różnych czynności wykonywanych w polu i gospodarstwie. W zapisie uproszczonym (półfonetycznym) przedstawiłem brzmienie danego słowa w gwarze jaśliskiej. Materiał leksykalny wzbogaciłem licznymi ilustracjami – fotografiami narzędzi, sprzętów, które wykonałem w trakcie badań. Część słownikową pracy (rozdziały II-X) poprzedziłem częścią teoretyczną, w której przedstawiłem zarys dziejów Jaślisk, stan badań nad leksyką gwarową w Polsce, charakterystyczne dla badanego terenu zjawiska gwarowe. W poszczególnych rozdziałach umieściłem słownictwo związane z budownictwem, przedmiotami i narzędziami związanymi z pracą w gospodarstwie, narzędziami i pracami polowymi, pokarmami, odzieżą, środkami transportu i komunikacją, hodowlą, obróbką drewna i żelaza, wyrobami ze skóry. Odrębne rozdziały poświęciłem mikrotoponimom i ludowym nazwom roślin.

Literatura

- Bartmiński J., 2007, *Językowe podstawy obrazu świata*, Lublin.
Biolik M., 2009, *Homonimy onomastyczne. Różne sposoby interpretacji*, „Rozprawy Sławi-
styczne”, nr 22, s. 33–47.

- Lalewicz J., 1983, *Retoryka kategorii osobowych* [w:] *Tekst i zdanie. Zbiór studiów*, red. T. Dobrzyńska, E. Janus, Wrocław, s. 267–280.
- Okopień-Sławińska M., 1998, *Semantyka wypowiedzi poetyckiej*, Kraków.
- Ożdżyński J., 1997, *Formy pierwszej osoby w wypowiedzi wykładowej (na przykładzie wykładu z geografii)* [w:] *Dyskurs edukacyjny*, red. T. Rittel, J. Ożdżyński, Kraków.
- Rittel T. 1985, *Kategoria osoby w polskim zdaniu*, Warszawa.
- Rittel T., 1994, *Podstawy lingwistyki edukacyjnej. Nabywanie i kształcenie języka*, Kraków.
- Rittel T., 1991, *Ogólnojęzykowe aspekty kategorii osoby w języku polskim*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, t. 28, Warszawa.
- Sperber D., Wilson D., 1986, *Relevance. Communication and cognition*, Oxford.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Do aktywności naukowej realizowanej więcej niż w jednej uczelni należy zaliczyć badania naukowe prowadzone na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie w czasie studiów doktoranckich. Zajmowały mnie wówczas problemy lingwistyki edukacyjnej, co wiązało się także z pracą w zawodzie nauczyciela języka polskiego. Przez kilka lat prowadziłem badania nad komunikacją językową w szkole (w sytuacji lekcyjnej). Analizy sprofilowane pragmalingwistyczne dotyczyły głównie aktów konstruowania wypowiedzi dialogowych, opisywanych głównie pod kątem funkcjonowania czasowników i związanych z nim kategorii osoby, czasu i trybu. W trakcie studiów aktywnie uczestniczyłem w zebraniach Katedry Logopedii i Lingwistyki Edukacyjnej, prezentowałem niejednokrotnie wyniki prowadzonych analiz, brałem udział w dyskusjach. Efektem mojej aktywności było opublikowanie w czasie studiów czterech artykułów z zakresu lingwistyki edukacyjnej: *Nauczycielskie „proszę” w szkole podstawowej i w gimnazjum* (poz. 2.14.), *Czasowniki mentalne w dyskursie szkolnym* (poz. 2.15.), *Komunikowanie przybliżone i relewancja w dyskursie szkolnym* – współautorstwo z Agnieszką Borzęcką (poz. 2.13.), *Dyrektywy w dyskursie szkolnym* (poz. 2.12.). Trzy pierwsze wymienione artykuły znalazły uznanie prof. Teodozji Ritteli i prof. Stefana R. Rittela, autorów *Bibliografii analitycznej lingwistyki dyskursu edukacyjnego za lata 1993-2011* (Kraków 2015), która zawiera omówienie wybranych prac z zakresu lingwistyki edukacyjnej. W 2013 roku już podczas pracy na Uniwersytecie Rzeszowskim opublikowałem również rozprawę doktorską pt. *Formy pierwszej i drugiej osoby czasowników w dyskursie szkolnym. Studium pragmalingwistyczne* (poz. II.1.3.) napisaną pod opieką prof. dr. hab. Jana Ożdżyńskiego (recenzję wydawniczą sporządziła prof. dr. hab. Helena Synowiec).

Współpracę z prof. J. Ożdżyńskim kontynuowałem jeszcze po zakończeniu studiów doktorskich. Wiązała się ona z badaniami (także planami wydania monografii naukowej) dotyczącymi form trzeciej osoby w kontekście dyskursu szkolnego, dopełniającej pracę nad studiami form pierwszej i drugiej osoby. Ze względu na liczne obowiązki związane z pracą zawodową pomysł zarzuciłem, a na bazie zgromadzonego materiału powstały później dwa artykuły: *Semantyka form czasowników trzeciej osoby w dyskursie szkolnym* (poz. 4.11.), *O funkcji elementów potocznych w języku nauczycieli* (poz. 4.10.). Omówienie publikacji będących efektem mojej aktywności naukowej na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie zawiera część autoreferatu poświęconą pracom z zakresu lingwistyki edukacyjnej.

Ponadto jako doktorant na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie brałem udział w dwóch konferencjach naukowych:

- „Słownictwo – frazeologia – stylistyka” (Akademia Pedagogiczna w Krakowie, 20–21.10.2005 r., Kraków, referat: *Nauczycielskie „proszę” w szkole podstawowej i w gimnazjum*);
- „Kultura, literatura i sztuka w edukacji językowej w świetle badań empirycznych”, Zakład Dydaktyki Językowej Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego, Katedra Języków Obcych Tarnopolskiej Akademii Gospodarki Narodowej Ukrainy, 14–15.06.2005 r., Rzeszów, referat: *Czasowniki mentalne w dyskursie szkolnym*.

W roku 2007 odbyłem w Zakładzie Logopedii Uniwersytetu Gdańskiego dwutygodniowy staż naukowy, w trakcie którego zapoznałem się z najnowszymi programami komputerowymi w zakresie diagnozy i terapii logopedycznej. Zdobyta podczas stażu wiedza pozwoliła mi na prowadzenie zajęć z przedmiotu *informatyka dla logopedów* na studiach logopedycznych w latach 2008–2010 w Instytucie Filologii Polskiej Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Podobny przedmiot od kilku lat prowadzę na Podyplomowych Studiach Logopedii, organizowanych w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Odbycie wspomnianego stażu naukowego i prowadzenie zajęć dotyczących wykorzystania komputera w pracy logopedy umożliwiły mi ukończone w roku 2000 podyplomowe studia w zakresie informatyki ze specjalnością *technologia informacyjna* na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Technicznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Od zakończenia studiów doktorskich utrzymuję kontakt z Akademią Pedagogiczną w Krakowie. W 2017 roku uczestniczyłem w II Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej, „Język a media. Zjawiska językowe i komunikacyjne we współczesnych mediach”, podczas

której wygłosiłem referat pt. *Medialny obraz społeczności lokalnej (na podstawie analizy miesięczników „Dukla.pl” i „Nasz Rymanów”*. Odbywam też konsultacje naukowe z pracownikami Katedry Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Działalność dydaktyczna

Od momentu zatrudnienia w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa prowadzę **ćwiczenia, konwersatoria i wykłady** na studiach pierwszego i drugiego stopnia na kierunkach: *filologia polska* oraz *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*, a także na studiach podyplomowych z zakresu logopedii. Oto wykaz prowadzonych zajęć:

- a) na kierunku *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*: językoznawstwo pragmatyczne, strategia i narzędzia promocji regionu, kultura języka (język polityki i język reklamy), wystąpienia publiczne i teksty użytkowe, pracownia form reklamowych, komunikacja niewerbalna, techniki perswazji z elementami autoprezentacji, podstawy komunikacji marketingowej i PR, język reklamy, wystąpienia publiczne z elementami autoprezentacji pragmatyka językowa;
- b) na kierunku *filologia polska*: praktyczne zastosowanie języka, redakcja tekstów użytkowych, język reklamy i komunikacja marketingowa, krytyczna analiza tekstu w praktyce redakcyjnej, etykieta biznesu (*savoir vivre*), metodologia badań językoznawczych, gramatyka opisowa języka polskiego, specyfika językowa regionu, wykład monograficzny, leksykologia i leksykografia, komunikacja językowa w Internecie, podstawy komunikacji marketingowej i PR;
- c) c) na podyplomowych studiach logopedycznych: komputer w pracy logopedy, kultura języka polskiego.

Sprawowałem również opiekę nad studentami przygotowującymi **prace roczne** (*filologia polska*) i **projekty specjalnościowe** (*dziennikarstwo i komunikacja społeczna*) oraz nad **studentami ze Słowacji**, którzy w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa przebywali w ramach programu wymiany studenckiej. Od 2011 r. nieprzerwanie pełnię **funkcję opiekuna** roku zarówno na studiach licencjackich, jak i magisterskich. Do tej pory wypromowałem **około 50 prac licencjackich**. Byłem recenzentem **około 20 prac licencjackich i 12 prac magisterskich**.

Działalność organizacyjna

Podczas pracy na Uniwersytecie Rzeszowskim wiele czasu poświęciłem na działalność administracyjną i organizacyjną. W latach 2016–2019 pełniłem funkcję **zastępcy dyrektora** Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa ds. organizacji i dydaktyki. Jako wicedyrektor współtworzyłem dokumentację **wniosku o uruchomienie dwóch kierunków studiów: dziennikarstwo i komunikacja społeczna** – studia drugiego stopnia oraz *polonistyka stosowana* – studia pierwszego stopnia. Aktywnie uczestniczyłem również w przygotowaniu dokumentacji wniosku o utworzenie kierunku studiów *dziennikarstwo i komunikacja społeczna* – studia pierwszego stopnia. W roku akademickim 2019/2020 byłem **kierownikiem kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna**.

W instytucie pełniłem również inne funkcje. W latach 2015–2017 byłem **pełnomocnikiem** Dziekana Wydziału Filologicznego ds. promocji. Zajmowałem się m.in. koordynowaniem działań promocyjnych Wydziału Filologicznego UR i Działu Informacji i Promocji Uniwersytetu Rzeszowskiego. W 2013 roku zostałem kierunkowym **koordynatorem** ds. ECTS. Funkcję tę pełniłem przez kilka lat. Obecnie jestem **członkiem dwóch zespołów programowych** – na kierunku *filologia polska* oraz na kierunku *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*. W 2023 roku zostałem powołany na **koordynatora praktyk** na kierunku *logopedia z nauczaniem z języka polskiego jako obcego*.

W celu podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych uczestniczyłem w **certyfikowanych szkoleniach**:

- *Szkolenie świadomościowe dotyczące problemów osób z niepełnosprawnością dla pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego*, Uniwersytet Rzeszowski (2020 r.),
- *Kompetencje dydaktyczne i informatyczne kadry Uniwersytetu Rzeszowskiego w zakresie kształcenia na odległość*, Uniwersytet Rzeszowski (2019 r.),
- *Warunki prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia w świetle nowych wymogów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Polskiej Komisji Akredytacyjnej*, Optima Centrum Rozwoju i Kształcenia Kadr, Uniwersytet Rzeszowski (2016 r.),
- *Czasopismo naukowe: wdrażanie identyfikatora DOI*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego (2015 r.),

- *Nowoczesne czasopismo naukowe – kierunki zmian*, Uniwersytet Rzeszowski oraz redakcja czasopisma „HEXIS. Theory, Society&Culture” (2014 r.).

Od 2015 roku jestem **opiekunem koła naukowego** Klub Dziennikarzy Studenckich działającego przy Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa UR. Od początku powstania koła wspierałem studentów we wszystkich podejmowanych przez nich działaniach: pomagałem w opracowaniu regulaminu, aktywizowałem do podjęcia różnych prac organizacyjnych, redakcyjnych (czego efektem było powstanie studenckiego czasopisma internetowego *Nowy Akapit*, telewizji internetowej Bez CenzURY TV – obecnie StudentURra TV) oraz pracy naukowej. W 2017 roku otrzymałem **podziękowanie od dziekana** Wydziału Żurnalistyki Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki za merytoryczne przygotowanie studentów do udziału w Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Wykształcenie zawodowe dziennikarza: tradycje i nowoczesność*. Regularnie od 2015 roku organizuję dla członków koła i studentów Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa warsztaty z zakresu dziennikarstwa prasowego, radiowego i telewizyjnego. Jako opiekun **wspieram studentów** w organizowanych co roku w Kolegium Nauk Humanistycznych „Dniach Polonistyki i Dziennikarstwa”, podczas których odbywają się m.in. debaty dziennikarzy, wykłady, warsztaty dziennikarskie, prezentacje studenckich mediów, a od 2022 roku spotkania z absolwentami kierunku *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*.

Od 2011 roku jestem **członkiem komitetu redakcyjnego** (najpierw sekretarzem redakcji, od 2022 r. **zastępcą redaktora naczelnego**) czasopisma naukowego „**Słowo. Studia językoznawcze**” (znajdującego się na ministerialnej liście czasopism punktowanych – **70 pkt.**), którego redaktorem naczelnym jest prof. dr hab. Kazimierz Ożóg. Jako sekretarz redakcji zajmowałem się wstępną korektą tekstów zgłoszonych do publikacji, korespondencją z autorami artykułów, współpracą z Wydawnictwem Uniwersytetu Rzeszowskiego na każdym etapie procesu wydawniczego, budową i prowadzeniem strony internetowej czasopisma, wprowadzaniem metadanych do baz informacji naukowej.

W latach 2012–2018 byłem **członkiem Komitetu Okręgowego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego**. Brałem udział we wszystkich działaniach związanych z przebiegiem zawodów na szczeblu okręgowym – recenzowałem prace przygotowawcze, uczestniczyłem w pracach zespołu przeprowadzającego zawody w części pisemnej i ustnej, prowadziłem konsultacje dla uczestników olimpiady.

Działalność popularyzacyjna

Od 2011 roku jestem **członkiem Oddziału Rzeszowskiego Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego**. W ramach działalności Towarzystwa wygłosiłem dwa referaty: „*Ale masakra!*” *O semantyce modnego we współczesnej polszczyźnie słowa masakra* (Rzeszów 20.02.2014 r.), *Wyrazy modne współczesnej polszczyzny* (Rzeszów, 26.11.2015 r.).

W ramach działalności popularyzującej wiedzę o języku polskim i współpracy ze środowiskiem wygłosiłem dwa **wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku** w Rzeszowie: *Leksykalne mody współczesnej polszczyzny* (Rzeszów, październik 2011 r.), *Wyrazy modne współczesnej polszczyzny* (Rzeszów 09.02.2016 r.) i jeden wykład o takiej samej problematyce dla słuchaczy Mieleckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Mielec, 2.02.2018 r.). Trzy razy przedstawiałem wykład (za każdym razem dostosowywany do audytorium) zatytułowany *Jak nauczyciel komunikuje się z uczniami – pragmatyczny aspekt wypowiedzi*: dla nauczycieli (18 kwietnia 2016 r.) w Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie, dla studentów i pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego (21 listopada 2012 r.), dla uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy (11 grudnia 2012 r.). W ramach **współpracy ze szkołami** prowadziłem również warsztaty z zakresu komunikacji interpersonalnej dla uczniów gimnazjum z Zespołu Szkół w Kańczudze (Kańczuga, 22 października 2013 r.). Na zaproszenie organizatorów gali zakończenia Ligii Polonistycznej (międzyszkolnego konkursu z zakresu wiedzy o języku) wygłosiłem w Zespole Szkół nr 1 w Rzeszowie wykład poświęcony słownictwu charakterystycznemu dla komunikatów reklamowych (Rzeszów, 26 kwietnia 2023)

Ponadto uczestniczyłem w kilku **audycjach radiowych** (poświęconych różnym problemom współczesnej polszczyzny) emitowanych na antenie Polskiego Radia Rzeszów.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

W 2019 roku za zasługi w działalności na rzecz rozwoju nauki **otrzymałem Brązowy Krzyż Zasługi**.

(podpis wnioskodawcy)